

Linköpings universitet
Lärarprogrammet

Jonna Ahlgren

Projektet Alfaskolan

Examensarbete 10 poäng

LIU-LÄR-L-EX – 02 – 06 – SE

Handledare:
Elisabeth Ahlstrand
Institutionen för
beteendevetenskap

	Avdelning, Institution Division, Department Institutionen för beteendevetenskap 581 83 LINKÖPING	Datum Date 030119
--	--	------------------------------------

Språk Language <input checked="" type="checkbox"/> Svenska/Swedish <input type="checkbox"/> Engelska/English _____	Rapporttyp Report category <input type="checkbox"/> Licentiatavhandling <input type="checkbox"/> Examensarbete <input checked="" type="checkbox"/> C-uppsats <input type="checkbox"/> D-uppsats <input type="checkbox"/> Övrig rapport _____	ISBN ISRN 02/06 <table style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 70%;">Serietitel och serienummer</td> <td style="width: 30%;">ISSN</td> </tr> <tr> <td>Title of series, numbering</td> <td>_____</td> </tr> </table>	Serietitel och serienummer	ISSN	Title of series, numbering	_____
Serietitel och serienummer	ISSN					
Title of series, numbering	_____					
URL för elektronisk version						

Titel Projektet Alfaskolan Title The project Alfaschool Författare Author Jonna Ahlgren

Sammanfattning Abstract <p>Jag har till syfte att genom mitt arbete få kunskap om Alfaskolan som projekt, dess verksamhet och syfte. Är detta en metod att använda sig av i den ordinarie skolan? Hur förhåller sig personal i den ordinarie skolan till Alfaskolan och dess metod? Jag har även valt att studera hur Alfaskolan förhåller sig gentemot integrering respektive särskiljning. För att ge en bakgrund till Alfaskolan som projekt har jag valt att beskriva huvudprojektet <i>Barns och ungdomars bästa</i> i vilket Alfaskolan är ett delprojekt. I min litteraturred inleder jag med att redogöra för olika perspektiv på specialpedagogik. Vidare definierar jag begrepp som integrering, segregering och differentiering.</p> <p>För att få en bild samt en förståelse av Alfaskolan har jag valt att använda mig av fallstudien som metod med pedagogisk fältforskning som ansats. Inom ramen för min metod har jag sedan utfört samtal, observationer och intervjuer. Samtalen har till stor del förts med Birgitta Sundvall, grundaren av Alfaskolan. Intervjuerna har genomförts med två rektorer, fyra lärare, en assistent och en kurator. Mitt resultat visar bland annat att Alfaskolan är ett mycket personligt projekt ur den aspekten att det är en person, Sundvall, som står bakom idén till projektet. En stor del av metoden och arbetssättet bygger dessutom på Sundvalls egen erfarenhet. Alfaskolan har till syfte att stödja och hjälpa barn som av olika anledningar har svårt att ta till sig den traditionella skolundervisningen. Viktiga faktorer inom Alfaskolan är bland annat miljön, stämningen, konkretion, variation och stimulans av alla sinnen. Utöver detta ska även pedagoger få kunskap om barns olika inlärningsstilar och alternativa metoder. Ett samarbete Alfaskolan och den ordinarie skolan emellan är en förutsättning. Genom detta vill man nå en uppföljning, samt att barnen integreras i den ordinarie klassen. Resultatet från intervjuerna visar dock på en avsaknad av samarbete.</p>

Nyckelord Keyword Alfaskolan, specialpedagogik, integrering, särskiljning
--

Tack till...

Birgitta Sundvall, för att du tog mig med på en resa genom Alfaskolan &

alla ni som delade med er av era upplevelser och erfarenheter,

Elisabeth Ahlstrand, för värdefull handledning,

Karin min kloka syster, för alla stunder på telefon & för att du visste och förstod

& till dig min Prins för att du stått ut!

Sammanfattning

Jag vill genom mitt arbete få kunskap om Alfaskolan som projekt, dess verksamhet och syfte. Har Alfaskolan en metod som går att använda i den ordinarie skolan? Hur förhåller sig personal i den ordinarie skolan till Alfaskolan och dess metod? Lpo 94 ger direktiv om integrering av alla elever, en likvärdig skola för alla. Jag har därför även valt att studera hur Alfaskolan förhåller sig till integrering respektive särskiljning.

För att ge en bakgrund till Alfaskolan som projekt och dess start har jag valt att beskriva huvudprojektet *Barns och ungdomars bästa* i vilket Alfaskolan är ett delprojekt. I min litteraturred inleder jag med att redogöra för olika perspektiv på specialpedagogik. Vidare definierar jag begrepp som integrering, segregering och differentiering.

För att få en bild samt en förståelse av Alfaskolan har jag valt att använda mig av fallstudien som metod med pedagogisk fältforskning som ansats. Inom ramen för denna har jag sedan utfört samtal, observationer och intervjuer. Samtalen har till stor del förts med Birgitta Sundvall, grundaren av Alfaskolan. Observationerna har utförts vid två tillfällen ute på Alfaskolan. Vid båda tillfällena deltog samma barn. Intervjuerna har genomförts med två rektorer, fyra lärare, en assistent och en kurator. Dessa arbetar alla vid skolor som ingår i projektet Alfaskolan.

Mitt resultat visar bland annat att Alfaskolan är ett mycket personligt projekt ur den aspekten att det är en person, Sundvall, som står bakom idén till projektet. En stor del av metoden och arbetssättet bygger dessutom på Sundvalls egen erfarenhet. Alfaskolan har för syfte att stödja och hjälpa barn som av olika anledningar har svårt att ta till sig den traditionella skolundervisningen. Viktiga faktorer inom Alfaskolan är bland annat miljön, stämningen, konkretion, variation och stimulans av alla sinnen. Utöver detta ska även pedagoger få kunskap om barns olika inlärningsstilar och alternativa metoder. Ett samarbete Alfaskolan och den ordinarie skolan emellan är en förutsättning. Genom detta vill man nå en uppföljning, samt att barnen integreras i den ordinarie klassen. Resultatet från intervjuerna visar dock på en avsaknad av samarbete.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
2. Bakgrund	7
2.1 Barns och ungdomars bästa.....	7
2.2 Den obligatoriska skolans uppdrag.....	8
3. Syfte	9
4. Frågeställning	9
5. Litteraturgenomgång	10
5.1 Specialpedagogik.....	10
5.2 Integrering	12
5.3 Segregering	14
5.4 Normalitet och avvikelse	14
5.5 Differentiering	15
6. Metod	15
6.1 Samtal.....	17
6.2 Observation	18
6.3 Intervjuer.....	18
6.3.1 Urval	19
6.4 Skriftliga dokument.....	19
6.5 Validitet och reliabilitet.....	19
6.6 Metoddiskussion.....	20
7. Resultat	21
7.1 Alfaskolan	21
7.1.2 Alfaskolans bakgrund	21
7.1.3 Hjärnan och dess funktion	22
7.1.4 Alfaskolans grundande	23
7.1.5 Syfte och mål.....	24
7.1.6 Genomförande	24
7.1.7 Verksamheten och metoden	24
7.2 Analys av observationen.....	26
7.3 Intervjuer.....	27
7.4 Analys av intervjuerna	32
8. Diskussion	33

Käll- och litteraturförteckning.....37

Bilaga 1

1. Inledning

Mitt riktiga intresse för Alfaskolan väcktes egentligen vid mitt första besök där. Alfaskolans grundare, Birgitta Sundvall, inledde med att berätta om de olika elever hon mött bland annat om Stina som var en av de första eleverna på Alfaskolan och som Sundvall hade starka och tydliga minnen av:

Stina, en flicka, som gick i 8:an hade inte varit i skolan på ett helt år. Skolan och kommunen hade försökt allt men inget hjälpte. Redan på lågstadiet hade diagnoser visat på dyslexi och mycket stora inlärningssvårigheter. En normal 2:a kunde prestera bättre än hon. Dessutom hade hon ett märkligt beteende. Så fort vi närmade oss något som hon inte kunde förvreds hennes ansikte och hon rusade upp och skrek att hon inte tänkte lära sig. Hon liknade mest en marskatt. En dag frågade jag om hon kunde någon sång. Tillsammans med sin mamma sjöng hon då en vemodig gammal vacker sång *Violer till mor*. Hela hon förändrades av sången. Hon fick ett innerligt uttryck i ansiktet och rädslan försvann. När jag såg den förändringen bestämde jag mig för att försöka hjälpa henne. Stinas historia blev som en Askungesaga. Vi träffades två dagar i veckan. Efter sju månader är hon säker på alla fyra räknesätten och hon kan inte få nog av att skriva dikter och berättelser som hon stolt kommer hem och lägger upp på köksbordet. Hon sitter oftast nöjd och förväntansfull tillsammans med olika elevgrupper som jag har. Om något skulle kännas svårt förklarar hon det numera lugnt och sansat.

Hela atmosfären var så annorlunda, miljön, Sundvall, allt kändes så inspirerande på något sätt. Vad gjorde hon med barnen? Vad var det som fick Stina att ändra sig och börja i skolan igen? Krävs det en Alfaskola eller är det en metod som likaväl kan användas i klassrummet? Var detta något som jag själv skulle kunna använda i min framtida yrkesroll? Sett utifrån framstår det som en särskiljning av barnen, hur fungerar detta i förhållande till skolans strävan efter integrering? Frågorna som uppstod var många och det var då jag bestämde mig, detta ska bli ämnet för mitt examensarbete. Det här vill jag fördjupa mig i, se och uppleva mer av, ta till mig och känna efter... vad är detta?

2. Bakgrund

Jag har i min bakgrund valt att beskriva projektet *Barn och ungdomars bästa*, inom vilket Alfaskolan är ett delprojekt. I samband med detta har jag också valt att titta på Lpo 94.

2.1 Barns och ungdomars bästa

Barn och ungdomars bästa, *BUB*, är det huvudprojekt i vilket Alfaskolan togs upp som ett delprojekt under stadsdelen Ekholmen. Utifrån *BUB*'s projektplan samt delrapport, 2001, har jag nedan sammanställt projektets bakgrund (www.linkoping.se/bub, 021010).

Kommunerna och landstinget i Östergötland kom år 2000 överens om att barns och ungdomars behov i samhället behövde tydliggöras och bevakas. Detta ledde till att länets kommuner och landstinget fick i uppdrag att ta fram lokala handlingsplaner där stöd till barn med särskilda behov särskilt skulle beaktas. Varje kommun fick ett gemensamt program med riktlinjer där de tillsammans med landstinget föreslogs inventera och analysera problemen, skapa gemensamma mål samt strategier för hur dessa skulle uppnås. Syftet med arbetet är att skapa en grund för ett fortsatt utvecklingsarbete för att främja barns och ungdomars bästa.

Utgångspunkten är att använda de resurser som finns inom aktuella verksamheter på ett bättre och mer samordnat sätt samt att möta barnen och deras familjer i deras närmiljö.

I Linköping sammankallades representanter från ett flertal berörda verksamheter bl a skola, barnomsorg, barnhälsovård, barn- och ungdomshabiliteringen, barn- och ungdomspsykiatri samt socialtjänsten. Målet var här att se över befintliga resurser, olika behovsområden samt att belysa problem och möjligheter. Utifrån detta skapade Linköpings kommun och landstinget i Östergötlands län projektet *Barns och ungdomars bästa*.

Projektet består av flera delar vilka tillsammans ska ses som en helhet och därmed samordnas. Ett lokalt utvecklingsarbete avseende barn och ungdomar under tretton år är en av dessa delar. Detta utvecklingsarbete pågår nu i fyra områden, Skäggetorp, Ryd, Lambohov och Ekholmen. Denna del av projektet omfattar alla verksamheter och resurser som finns i områdena. Inom varje stadsdel har en mängd idéer förts fram till delprojektledarna. Dessa värderar i samråd med den lokala projektledningsgruppen samt ansvarig projektledare de olika idéerna och beslutar också om dessa bör genomföras inom *BUB* eller inte.

I projektets delrapport, 2001, (www.linkoping.se/bub, 021010) talar man om intentionen att utvecklingen ska byggas nerifrån. Om utvecklingsidéerna och det lokala utvecklingsprojektet har sin grund i den befintliga verksamheten ökar möjligheten att arbetet ska kunna föras in i denna och sedan leva vidare efter projektets slut.

2.2 Den obligatoriska skolans uppdrag

I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, finns följande att läsa om skolans värdegrund och uppdrag (s 6):

En likvärdig utbildning

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk, och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 2§).

Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen skall utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser skall fördelas lika. Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika sätt att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Hur undervisningen skall anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov samt främja deras lärande och kunskapsutveckling är dock inte fastställt.

Haug (1998) menar att det i Sverige har funnits en uttalad intention att skapa en inkluderande skola, baserad på de värden som har sitt ursprung i ett demokratiskt deltagande. Strävan ligger här i att alla barn ska få undervisning inom ramen för den klass de är inskrivna i. Målsättningen i en välfärdsstat som vår är att alla ska ha lika rätt till utbildning. Alla barn ska få lika villkor i skolan och betraktas som likvärdiga oavsett begåvning, anlag och intressen. I praktiken tenderar utvecklingen dock att gå i motsatt riktning, mot en kompensatorisk lösning, enligt Haug. Denna lösning innebär att man genom extra resurser vill stärka barnets

svaga sidor, målet är att lyfta barnet till den nivå där andra barn befinner sig inom ett visst område.

3. Syfte

Jag vill genom mitt arbete få kunskap om Alfaskolan som projekt, dess verksamhet och syfte. I begreppet verksamhet lägger jag in det arbetssätt och den metod som används. Jag vill genom detta se om det är ett arbetssätt, en metod man kan använda sig av som lärare i en ordinarie klassrumsmiljö.

Jag vill också få kunskap om frågan kring integrering respektive särskiljning. Jag vill se hur man arbetar med dessa begrepp men också hur berörd personal ser på dessa begrepp i förhållande till Alfaskolans verksamhet.

För att skaffa mig kunskap om Alfaskolan har jag använt mig av samtal, observation och intervjuer som metod. Det är utifrån de vuxnas syn (rektorer, lärare och assistent) som jag gör undersökningen och svarar på mina frågeställningar.

4. Frågeställning

Jag har i min uppsats studerat projekt Alfaskolan. Genom många besök på skolan och samtal har jag kommit närmare den verksamhet och det arbete som Alfaskolan står för. Samtidigt som detta har klarnat har fler och fler frågor dykt upp. Utifrån dessa, mitt eget intresseområde samt min framtida yrkesroll har jag valt att inrikta och begränsa mitt arbete kring följande frågor:

- Hur är Alfaskolans arbetssätt utformat?
- Hur upplever och förhåller sig personal (rektorer, lärare och assistenter) i ordinarie skolan till Alfaskolan och dess metod?
- Är det en metod man kan använda sig av i den ordinarie verksamheten i klassrummet och i så fall på vilket sätt?
- Innebär verksamheten en särskiljning av barnen eller är det ett sätt att komma närmare integrering av barnen?

Jag kommer i litteraturgenomgången fokusera på specialpedagogik, integrering, segregering samt normalitet och avvikelse. Detta för att ge en bakgrund till hur man i dag ser på dessa begrepp i skolan samt hur de fungerar i praktiken. I min metoddel kommer jag att redogöra för de metoder jag använt mig av. Jag kommer bland annat beskriva hur jag använt mig av samtal, observation och intervju som en del av metoden. Efter detta redogör jag för resultatet av mina observationer, samtal och intervjuer. Genom analyser av dessa kommer jag sedan att bearbeta och tolka det som framkommit. Slutligen kommer jag att diskutera resultatet och analyserna bland annat kopplat till vad jag tidigare tagit upp i min litteraturred.

5. Litteraturgenomgång

På Alfaskolan arbetar man främst med barn som i den ordinarie skolan visat på inlärnings- och koncentrationssvårigheter. Ofta har dessa svårt för sig i den traditionella ordinarie skolan bland annat vad det gäller att ta till sig av den undervisning som bedrivs. I syftet att få komma bort från denna miljö samt att få pröva andra inlärningsstilar får dessa barn komma till Alfaskolan. Vid enstaka tillfällen skiljs dessa barn ut från sin ordinarie klass för att bland annat ta till sig andra sätt att lära som de sedan kan ta med sig tillbaka till klassrummet.

Med anledning av detta kommer jag nedan att redogöra för olika begrepp som specialpedagogik, integrering, segregering, normalitet och avvikelser. Forskning runt dessa begrepp är angeläget att se som en bakgrund mot vilken Alfaskolan kan förstås.

5.1 Specialpedagogik

Haug (1998) menar på att det alltför ofta är barnet som ses som problemet. Till följd av detta tas det ut ur klassrummet för specialundervisning i någon form. Man bortser i princip från att skolan faktiskt kan vara problemet. Han menar att dessa elever har fått en undervisning de inte har varit i stånd att tillgodogöra sig. Därav har de skickats till andra åtgärder, utan att skolan frågar sig vad det är som hindrat dessa barn att få utbyte av sin skolgång. Vidare menar Haug att barnen dessutom växer upp under andra villkor idag jämfört med tidigare. Han ställer i samband med detta frågan om skolan verkligen är anpassad till de konsekvenser som följer med samhällets förändring. Haug anser att skolan i detta fall är den mest statistiska faktorn. Problemet blir då att barnen idag möter skolan med en kompetens på en annan nivå än den skolan förväntar sig. Skolan tar ej hänsyn till barnens nivå utan arbetar fortfarande utifrån den egna föreställningen om var den nivån borde ligga.

Emanuelsson med flera (2001) talar om specialpedagogiken ur två olika perspektiv, det relationella och det kategoriska. I det *relationella synsättet* lägger man vikt vid vad som sker i förhållandet, samspelet eller interaktionen mellan olika aktörer. Förståelsen för handlandet grundas inte på den enskilde individens uppträdande eller beteende. Förändringar i omgivningen förutsätts kunna påverka individens möjligheter att uppfylla förutbestämda krav eller mål. Ur detta perspektiv är tidsaspekten viktig. För att finna lösningar ska bland annat hela utbildningsmiljön genomlysas och utifrån detta ska man lägga upp långsiktiga arbetsstrategier. Detta ställer höga krav på komplexiteten i utbildningsmiljön. Tänkandet och planeringen måste ske i ett längre tidsperspektiv. Det räcker här inte att se till enstaka terminer eller läsår, utan över skolformer, lokal och kommunal utbildningsplanering i vid mening. Författarna talar i samband med detta om ett "livslångt lärande", då både i en individuell och kollektiv mening. Författarna menar att man ur det här perspektivet talar om *elever i svårigheter*. Vad det gäller det *kategoriska synsättet* ställs detta som en motpol till det relationella. Här kopplas svårigheterna ihop med bland annat låg begåvning och svåra hemförhållanden. Man talar här istället om *elever med svårigheter*.

De nationella styrdokumenterna för skolan pekar idag mot en relationell förståelse av den specialpedagogiska problematiken (Persson 1998). Specialpedagogiken har dock sin tradition inom det kategoriska perspektivet. Persson visar även genom sina studier att detta perspektiv dominerar även idag i vår skola.

Haug (1998 s 15) redogör för den *kompensatoriska lösningen*, vilken han anser är det första man tillgriper för att förbättra i enlighet med principen om lika formell rätt. Lösningen bygger på att man ger den enskilda individen möjlighet att fungera genom att tillsätta extra resurser för att förstärka individens svaga sidor. Detta förutsätter dock en diagnos på barnet, att man kartlägger dess starka respektive svaga sidor samt formar en utbildning som utvecklar framförallt de svaga sidorna. Målet är här att lyfta barnet till den nivå där andra barn befinner sig inom ett visst område. Efter detta kan barnet gå in i den vanliga undervisningen, ett huvudmål på sikt är sedan att barnet ska fungera som övriga samhällsmedborgare. Kritik har dock riktats mot den kompensatoriska lösningen, framförallt att den kräver att diagnoser ställs på barnen. Börjesson (1997) menar till exempel att diagnoser ofta är osäkra och dessutom starkt präglade av våra rådande kulturella värderingar. Därmed anser han att diagnoser är en social konstruktion, mycket mer än vad vi har klart för oss. Haug (1998) tar också upp att det ofta saknas ett samband mellan en diagnos och den undervisning barnet behöver. Vidare menar han också att kompensationen många gånger kan vara orealistisk, i vissa fall är det helt enkelt omöjligt att kompensera för barns svårigheter. De barn som har svåra inlärningsproblem klarar sällan att ta igen den kunskapsbrist som är orsaken till att de får specialundervisning. Ännu mer sällan klarar dessa barn att komma upp på samma nivå som sina klasskamrater. Haug menar utifrån detta att kompensationen inte fungerar som man har tänkt sig för många barn.

En motpol till den kompensatoriska lösningen är det *demokratiska deltagarperspektivet* (Haug 1998). Ur detta perspektiv går alla grupper i samma skola och förhandlar där om vad som ska ske. Genom detta minskas avståndet mellan människorna. Åtgärderna i skolan måste, utifrån detta perspektiv, grundas på en ömsesidig respekt för olika synpunkter om vilka behov, intressen och ämnen som har värde. Alla får här bidra till det gemensamma men utifrån sin egen förmåga. Detta kräver, enligt Haug, ömsesidig anpassning och inkludering. Den enskilda individen måste kunna förhandla och påverka sin egen situation. Istället för att kompensera ska skolan avnormalisera och visa vilka variationer och behov som finns.

Haug (1998) redogör också för två olika inriktningar vad det gäller integrering ur ett specialpedagogiskt perspektiv, segregering och inkluderande integrering. Inom den *segregerande integreringen* anser man att vissa barn har behov av andra arrangemang än den vanliga klassundervisningen. Därför har man fler alternativ vad det gäller hur undervisningen ska organiseras samt vad denna ska innehålla. Det centrala blir att hitta den optimala miljön för det enskilda barnet. Strävan ligger här på att ge barnet en kompensatorisk behandling så att det i största möjliga mån kan anpassa sig till skolan samt återgå till den ordinarie klassen. *Inkluderande integrering* definierar Haug som en undervisning som sker inom ramen för den klass i vilken barnet är inskriven. Individualisering är därmed en förutsättning. Inom denna inriktning knyter man an till begrepp som social rättvisa och lika rätt till deltagande utifrån kollektiva demokratiska värden. Strävan ligger här i att den enskilda eleven, oberoende av förutsättningar, intressen och prestationsförmåga, ska delta i samhällsgemenskapen och få gemensam undervisning. Man accepterar att det finns skillnader mellan barnen, dessa ska bemötas med individuellt tillrättalagd undervisning inom klassrummet. Därmed anses alla som likvärdiga inför skolan och skolan i sin tur är likvärdig inför eleverna. Genom denna inriktning tar man bort skillnaden mellan specialundervisning och undervisning. Man menar istället att alla lärare ska ha kunskaper för att kunna undervisa alla barn. Haugs egen bedömning är att specialundervisningen idag ligger närmast den segregering inkluderande, den fungerande värdegrunden bygger därmed på en kompensatorisk inställning. Detta tolkar han som en konsekvens av relationen mellan bland annat ekonomiska nedskärningar och ökade prestationskrav på alla.

Haug (1998) tar upp begreppet *effektorienterad grundsyn*. Som exempel tar han upp en undersökning gjord av Skolverket¹, enligt vilken många rektorer menar att barnets behov ska bestämma om man ska arbeta utifrån segregering eller inkluderande inriktning av specialpedagogiken. Barnet måste få den undervisning som ger det störst utbyte.

5.2 Integrering

När förlusten av en medlem av en grupp känns som ett minus, något negativt, då är integrering i den gemenskapen på väg att utvecklas.

(Emanuelsson 1996 s 22)

Ordet integration kommer ifrån latinets adjektiv ”integer”, vilket på svenska översätts med orörd, hel, odelad, jungfrulig (Rosenqvist 1996 s 27). Utifrån detta menar Rosenqvist att vi ser ursprungsidén med integrationen, den innebär något helt, något som inte kan, får eller bör delas. Processen som leder till denna helhet blir sedan själva integreringen.

Emanuelsson definierar begreppet integrering ”bevarad normal variation i olikheter” (1996 s 9). Detta är något han gärna vill tydliggöra då han anser att det är vi medmänniskor som registrerar, värderar och reagerar på normalt förekommande olikheter hos olika människor, ett resonemang som även Rosenqvist (1996) för. Det är utifrån reaktioner som dessa vi sedan bestämmer vad som anses värdefullt och önskat eller icke värdefullt och oönskat. Vidare menar han att detta sedan utgör motiv för integrering eller segregering. Rosenqvist tar i samband med detta upp att det sällan är de avvikande människorna som själva definierar sig som avvikare, detta görs nästan alltid av de som kallar sig ”normala”. Därmed grundas våra värderingar av den normalt förekommande variationen i olikheter i en ideologisk, bearbetad och medveten, uppfattning om människovärde och demokrati. Även Rosenqvist (1996 s 23) tar upp den ideologiska aspekten på integration. Han förklarar integration som en idé om att föra människorna närmare varandra. Detta ser han som en samhällelig strävan efter en fördjupad demokrati.

Emanuelsson tar upp begreppet integrering som en ideologiskt motiverad målsättning. Samtidigt menar han att begreppet även kan stå för utvecklingsprocesser där målet är integration. Detta innebär en gemenskap i vilken man har en naturlig tillhörighet och lika värde vilket ger rätt till hel delaktighet samt ett medansvar att bilda en helhet. Därav menar Emanuelsson att integration som mål är en konsekvens av en demokratisk människosyn i vilken man ser människors olikheter som en tillgång istället för orsaker till problem och svårigheter.

Allas medverkan behövs för att helheten, samhället, ska fungera bättre. Avskiljande av vissa individer betyder förlust av resurser och utvecklingsstimulans. Alla tilltros, utifrån vars och ens förutsättningar, en förmåga till utvecklingen. Genom specifika förutsättningar har var och en också särskilda och väsentliga bidrag till utvecklingen av den kollektiva gemenskapen och verksamheten.

(Emanuelsson 1996 s 16)

Rosenqvist (1996) menar att integration är eftersträvansvärd främst ur ett humanistiskt perspektiv. Alla är födda med lika människovärde oavsett brister och förtjänster. Vad vi anser vara normalt eller onormalt är enligt Rosenqvist en social konstruktion. Ser man till det humanistiska perspektivet har alla en skyldighet att motverka de svårigheter som

¹ Skolverket (1997) *Rektorers syn på arbetet med elever med dolda funktionsnedsättningar*.

funktionshinder ger en del människor och därmed minska deras handikapp. För att kunna förverkliga detta måste alla tillhöra en gemenskap som inte rymmer några undantag.

Den problematik Emanuelsson ser många gånger kring integrering är att det ofta blir en benämning för en åtgärd i form av placering. Åtgärdsprogrammen som ofta följer innebär då vanligtvis inte mer än själva organisationsförändringen till exempel en förflyttning/inflyttning av en annorlunda elev med svårigheter kanske med ett tillskott på stödjande resurser. Härav menar han dock att enbart sammanhållna grupper i sig löser inga problem om man ser till integreringen ur den ideologiska betydelsen jag ovan beskrivit. Detta är ett resonemang som även Haug (1998) tar upp. Han ser i och med detta en risk att inkludering blir detsamma som osynliggörande och avsaknad av individuell anpassning. Emanuelsson anser att det krävs sammanhållna grupper bestående av individer med olika förutsättningar som man verkligen kan upptäcka samt utmanas av de problem som där uppstår. Först i en situation som denna kan man anta utmaningen att försöka åstadkomma integrering. Detta är enligt Emanuelsson en aspekt som ofta försummas vad det gäller problematiken kring integrering. Om man utifrån detta inte uppnår en fungerande integrering bör man därför söka förklaringen i villkoren för deltagarna i den aktuella gruppens verksamhet och gemenskap. Läger man här istället ansvaret på den ”avvikande” och/eller dennes eventuella hjälpare, att åstadkomma anpassningen till gruppen medan det är övriga gruppen som sätter upp normen för gemenskap, ser Emanuelsson istället en ökad segregering. Utifrån detta menar Emanuelsson att vi idag måste sluta diskutera specifika individintegrerade elever. Integrering måste ha en vidare innebörd än just själva placeringen. Han menar också att när man pratar om integrering av detta slag är det mer att peka på individernas isolerade situation då man pekar ut dem som avvikande från den vanliga normen. Villkoren, normerna och värderingarna bestäms därmed av gruppen vilket visar tydligt på var man ska lägga ansvaret för en utveckling mot integration.

För att nå en meningsfull integrerad undervisning menar Emanuelsson att innehållet och inriktningen av denna måste bearbetas. Samtliga elever i en grupp måste ha reella möjligheter till full delaktighet i meningsfulla arbetsuppgifter. För detta krävs att eleven har möjligheter att få sina behov tillgodosedda i inlärningsarbetet utifrån sina egna förutsättningar. Det måste här ses som ett värdefullt resultat att alla lär sig och utvecklar optimal kompetens utifrån nedlagt arbete trots att, som Emanuelsson säger, det vore en önskan att alla lärde lika mycket på samma tid. Dock tillägger han här att detta är en ouppnåelig önskan. De elever som inte når upp till den idag uppsatta ”godkändgränsen” är också de som riskerar att stötas bort från grupp-gemenskapen. Redan i planeringsstadiet av skolans innehåll utformas de här kraven och förväntningarna, häri ligger en risk att man begränsar ”allas rätt att lära” till ”de anpassades rätt att lära”. Därför anser Emanuelsson att skolan som en konsekvens av att ha integrering som mål måste ändra sitt arbetssätt. Dels måste man förändra villkoren för gruppens gemenskap, möjligheterna till fullt deltagande måste ges till alla elever. Parallellt med detta måste man också på ett medvetet sätt arbeta på att utveckla den kollektiva kompetensen i arbetslag samt arbetsenheterna.

Emanuelsson trycker också på att man inte kan leta efter orsaker, då problem uppstår, i individdiagnoser. För att förstå problematiken måste problemet ses ur ett helhetsperspektiv i vilket man måste se till både individen och situationen. Situationen måste ses som något som man har tillsammans med andra. Emanuelsson talar här hellre om skolans elevsvårigheter än elevers skolsvårigheter. Eftersom dessa problem sällan är lätta att lösa menar han att man ofta gärna ser att dessa skulle kunna lösas utanför den ordinarie klassundervisningen. Istället för att söka lösningar på problemet skjuter man det ifrån sig. En av följderna till detta är att istället för arbetslaget får t ex en specialpedagog ensam ta ansvaret. Att överföra en elev till en

särskild undervisningsgrupp får aldrig innebära att arbetslaget lämnar ifrån sig eleven. Målsättningen måste, enligt Samuelsson, alltid vara att eleven ska återvända till den ursprungliga gruppen.

5.3 Segregering

Ordet segregation kommer av latinets prefix ”se-” eller ”sed-” vilket betyder bort, ifrån och substantivet ”grex” som betyder flock. Utifrån detta definierar Rosenqvist (1996 s 28) begreppet segregering som en aktiv och kanske medveten process genom vilken man tar bort någon från dess naturliga hemvist, den ”flock” man tillhör. Rosenqvist (1996 s 31) tar också upp begreppet positiv segregation vilket har den innebörden att vissa människor särskiljs för att kunna ta del av samhällets resurser i form av stöd och kompensation för t ex ett funktionshinder. Rosenqvist anser att segregering är av negativ karaktär. Han menar att samhället inte får bortse från att vi människor föds med olika förtjänster och brister. Om detta sker anser han att vi får ett ”handikappat samhälle” som är oförmöget att behandla alla sina medborgare likvärdigt. I en välfärdsstat som vår borde rätten att få delta i samhället och dess aktiviteter vara en självklarhet.

Duvner (2000) ställer sig positiv till segregering och små undervisningsgrupper som ett alternativ till den ordinarie klassundervisningen. Han jämför i sin artikel detta med att gå i musik- eller idrottsskola vilket inte anses som något konstigt. Han önskar därmed resurser till att skapa fler små undervisningsgrupper med olika sammansättning, profilering och pedagogik samt att dessa grupper ses och beskrivs som positiva val.

Börjesson (1999) diskuterar olika motiv till särskiljandet av elever. Denna form av åtgärd har generellt motiverats för de svaga eleverna. Historiskt sett har det dock funnits motiveringar där särskiljandet har genomförts för den ordinarie klassens skull, för att denna ska få arbetsro. Haug (1998) tar upp detta som ett problem även idag. Vidare menar Börjesson att skolan under nästan hundra år har definierat särskilda arrangemang som en förmån, detta oavsett om det har handlat om särskilda studiegrupper eller anstaltsvistelser. Skolan har dock haft ett problem här, att övertyga föräldrar och eleverna själva om det förmånliga i särskiljandet. Historiskt sett har till exempel en särskiljande undervisningsgrupp fått mycket svagt gensvar bland föräldrar. Man har här upplevt att det snarare handlat om att få bukt med elever som stör och/eller hämmar skolans ideala arbetsform och takt.

5.4 Normalitet och avvikelse

Emanuelsson med flera (2001) hävdar att en del av specialpedagogikens kärna av tradition har utgjorts av att beskriva och kategorisera avvikelser från det som betraktats som normalt. Normalitet bör i hög grad, enligt författarna, ses som en social konstruktion vilket gör att definitionen av avvikelsen har varierat över tiden. I det postmoderna samhället har olika professioner, t ex läkare och psykologer, fått befogenhet att tolka vad som ska betraktas som normalt. I och med detta befasts också vad som skall betraktas som onormalt. Dessa har också fått uppdraget att föreslå och genomföra behandlingar av olika slag. Dessa har haft större inflytande över kategorisering, placering och behandling av eleverna i skolan än lärarna själva. Den traditionella specialundervisningen sätts sedan in efter det att avvikelsedefinitionen redan gjorts. Författarna hävdar här att specialundervisningen har i uppdrag att ta hand om de ”speciella” eleverna med en många gånger omedveten

”beställning” på att göra dem mer normala och därmed möjliga att återföra till den vanliga undervisningen i klassrummet.

Även Atterström och Persson (2000) är inne på det här ämnet. De menar att det kanske inte alltid är den enskilde eleven som är problemet, kanske finns det brister i de referensramar som skolan använder i sin bedömning av vad som är att betrakta som en brist eller skicklighet.

Föreställningen om vad som anses normalt är, enligt Börjeson (1999), en kulturell överenskommelse, en social konstruktion. Vidare anser han att vi idag har ett krympande utrymme för vad som anses normalt, barn som för tjugo år sedan skulle ha kallats busiga klassas idag som hjärnskadade. Börjeson menar också att senaste årens ökning av antalet barn i skolklasserna kan vara en av anledningarna till intresset av att få elever klassificerade som särskilt behövande. Allt fler anses tillhöra den behövande kategorin, vilket ofta leder till ökade resurser i klassen eller möjlighet att särskilja de svårarbetade eleverna till särskilda undervisningsgrupper.

5.5 Differentiering

Begreppet differentiering har fått betydelse när den så kallade vanliga undervisningen ska omfatta alla elever samt i de svårigheter som uppstår där. Behovet av differentiering definieras enligt Emanuelsson med flera (2001) av undervisningens och undervisarens svårigheter att hantera mångfalden av elevers olikheter och förutsättningar. Haug (1998) menar att dessa undervisningssvårigheter måste ses som ett uttryck för att undervisningen i sammanhållna, odifferentierade, grupper inte är tillräckligt utvecklad. Specialundervisning utanför klassrummet tillgrips här som en lösning. Emanuelsson med flera (2001) tar upp det ökade behovet av specialundervisning. De ser detta som en följd av att man i grundskolan arbetar för en sammanhållning, integrering, av eleverna. Detta har, enligt dem, inneburit att de svårigheter som upplevs i samband med undervisning i helklass (odifferentierade grupper) istället betraktats som brister hos avvikande elever med särskilda behov. Undervisningen anpassas ofta efter den så kallade genomsnittseleven och samtliga elever måste uppnå samma mål. De elever som inte passar in i detta mönster blir därmed ett problem. Detta för med sig att ju mer odifferentierad skolformen blir, desto tydligare behov får vi av specialundervisningen. Som ett visande exempel tar man här bland annat upp gymnasieskolan som genom sina kurser och program har fler möjligheter till differentiering och därmed har mindre behov av specialundervisning.

Atterström och Persson (2000) anser att organisatoriska lösningar med till exempel flexibla elevgrupperingar kan ge goda förutsättningar för en differentiering samtidigt som man får en sammanhållen verksamhet.

6. Metod

Jag har inledningsvis valt att beskriva min metod som en helhet. Därefter tänker jag mer ingående beskriva hur jag använt mig av samtal, observation samt intervju som en del av metoden. Slutligen kommer jag att redogöra för mitt urval samt validiteten och reliabiliteten i mitt arbete.

Jag har som metod valt att använda mig av fallstudien. Merriam (1994 s 24) definierar detta som en undersökning av en specifik företeelse. Genom fallstudien som metod kan man studera "fallet" på djupet och genom närmare kunskap om situationen kan man få en bättre förståelse av den företeelse man är intresserad av. En fallstudie måste bestå av ett avgränsat område (ibid). I mitt fall blir detta Alfaskolan med berörd personal på de ordinarie skolorna. Genom att göra en fallstudie av Alfaskolan vill jag få fram kunskap som ger mig en förståelse samt inblick i verksamheten. Merriam menar att det inom fallstudien inte finns några direkta metoder för insamling och analys av information. Jag har därför valt att utgå ifrån de metoder som används inom fältforskningen, vilka jag senare kommer att beskriva.

Merriam (1994) tar vidare upp grundläggande egenskaper för den kvalitativt inriktade fallstudien vilka jag nedan kommer att beskriva utifrån mitt fall, Alfaskolan:

- Partikularistisk. Jag har valt att fokusera på Alfaskolan med berörd personal. Denna spelar en viktig roll eftersom den åskådliggör mina vidare frågor om den pedagogiska metodens användbarhet i det vanliga klassrummet samt integrering alternativt särskiljning av eleverna.
- Heuristisk. Genom min fallstudie vill jag förbättra läsarens, samt min egen, förståelse av Alfaskolan och den pedagogiska modell som där används. Den kan vidga tidigare erfarenhet, bekräfta det man redan visste/trodde sig veta eller skapa nya innebörder.
- Induktiv. De upptäckter, insikter samt tolkningar jag gjort har uppstått ur den information jag har fått tillgång till. Denna information grundar sig i den kontext jag studerat.

För att få inblick i Alfaskolan och det arbetssätt man där använder har jag valt att använda mig av pedagogisk fältforskning, inom vilken det finns flera metoder, som ansats (Fuglestad 1999). Genom denna ansats får jag också chans att ta del av berörd personals uppfattningar och förhållningssätt. Mitt material har därmed bestått av observationer, samtal, intervjuer och skriftliga dokument. Jag har själv varit närvarande, en deltagande observatör, på fältet (i det här fallet Alfaskolan). Dahlgren (1996 s 81) tar upp forskarens roll som deltagare inom fältforskningen. Strävan bör, enligt honom, vara att med öppna ögon ta till sig så mycket information som möjligt kring det fenomen man är intresserad av och dess kontext. Han poängterar dock att detta måste göras på ett sätt som så lite som möjligt stör det naturliga livet på fältet. Utifrån denna beskrivning har jag försökt att gå in med öppna ögon i Alfaskolans verksamhet och i den försökt ta till mig mesta möjliga för att få en insikt i vad det egentligen handlar om.

Karakteristiska drag för fältforskningen (Fuglestad 1999) har i mitt fall varit att jag har avgränsat det geografiska fältet till Alfaskolan med Sundvall och övrig inblandad personal. På grund av begränsad tid har jag dock inte kunnat spendera den tid där som Fuglestad menar behövs utan jag har fått anpassa tiden till den period som är avsatt för uppsatsen. Dessa besök har dessutom varvats med mitt skrivande. Alfaskolan har inte heller aktivitet på heltid vilket också har bidragit till en viss begränsning.

Typiskt för fältforskningen är att man studerar aktörerna i deras naturliga fält och deras interaktioner i vardagslivet (Fuglestad 1999). Jag har alltså inte tagit del av några experimentellt tillrättalagda situationer utan följt arbetet på Alfaskolan med deltagarna och Sundvall i aktion. Intervjuerna med berörd personal i den ordinarie skolan har dock varit ett

undantag. Jag har i min fältforskning inriktat mig mer på insikt, upptäckt och tolkning snarare än hypotesprövning. Detta eftersom projektet är relativt nystartat och att det därmed inte finns något tidigare skrivet om det samtidigt som arbetssättet är typiskt för fältforskningen. De upptäckter och tolkningar jag har gjort grundar sig på den empiri jag har samlat in, en så kallad induktiv process.

Fuglestad (1999) talar om olika faser i forskningsprocessen. Han menar att dessa inte ska ses som strikt åtskilda eller kronologiskt ordnade perioder. I fältforskningen ska de olika faserna av datainsamling, analys, tolkning och skrivande flätas in i varandra. Detta är något jag i mitt eget arbete har försökt att arbeta efter. Den fas, i vilken jag har arbetat med att få tillgång till fältet, Alfaskolan, har varit begränsad. Dock har tillgången till detta ökat med tiden, tilliten och det ökade kontaktnätet. Detta har gjort att även denna fas har sträckt sig en bit in i arbetets gång.

6.1 Samtal

Projekt Alfaskolan är nystartat från och med augusti 2001 och det finns ännu inte något skrivet om det. Sundvall har heller ingen specifik metod eller pedagogik hon grundar sig på eller utgår ifrån. Den pedagogik och metod hon använder är till stor del grundad på egna erfarenheter och upplevelser vilket gör det till ett personligt projekt. Detta har gjort att jag har kommit in i projektet helt utan tidigare erfarenheter. För att få ut så mycket som möjligt av mina besök på Alfaskolan samt mina möten med Sundvall har jag valt att arbeta med samtal som metod. Jag har också fått möjligheten att delta i en kurs som Sundvall har hållit i för lärare på de inblandade skolorna. Denna har varit förlagd under tre heldagar. Även dessa dagar har jag följt och deltagit i samtal med Sundvall samt deltagande lärare, vilket har bidragit till min bild av Alfaskolan.

Samtalen har till största del varit löst strukturerade (Liljeqvist 1980 s 18) med anledning av att det har varit Sundvall som besitter informationen och att jag själv inte haft några förkunskaper. För att därför inte bli begränsad till exempel genom en strukturerad intervju valde jag denna form av samtal. Genom denna samtalsform har Sundvall fått utrymme för sin totala personlighet. Hon har därmed fått chansen att komma in på saker som är angelägna för henne och Alfaskolans pedagogik. Samtalen har haft en slags ”låt gå” karaktär och kretsat kring vad som har dykt upp. Därmed har jag även tillåtit sidospår eller att samtalet till och med har bytt spår vid tillfällen då jag har bedömt att detta skulle vara givande. I våra sista samtal använde jag mig av en viss osynlig struktur (ibid) då jag försökte styra in samtalet på områden jag var intresserad av, det vill säga de frågor som jag inledningsvis hade.

Jag hade från början inga direkta styrinstrument t ex en samtalsguide vilket Liljeqvist (1980 s 64) tar upp som ett viktigt hjälpmedel. Detta eftersom jag egentligen inte visste vad det handlade om och vad som därmed kunde komma upp i ett samtal. Liljeqvist menar att dessa till en viss del ska styra samtalet samt förhindra ett mållöst beteende. Under tiden min uppsats har växt fram har jag på ett tydligare sätt sett vad som saknats, vilka kunskaper jag till exempel har behövt för en bättre förståelse. Utifrån detta har jag skapat styrinstrument i form av listor (ibid) med vad jag ville att våra samtal skulle täcka. Utifrån dessa kunde jag sedan bocka av de ämnen och frågor vi behandlade genom våra samtal.

Under de flesta samtal (med undantag för utbildningsdagarna) har jag inte fört några anteckningar. Dessa har istället gjorts direkt vid hemkomsten från Alfaskolan. Detta har varit ett medvetet val efter att jag vid vårt första samtal kände av att Sundvall upplevde det

störande att jag antecknade under samtalets gång. Jag ansåg här att detta kunde få en hämmande effekt. I min strävan efter att föra så naturliga samtal (Liljeqvist 1980 s 61) som möjligt var detta sedan ett lämpligt sätt att arbeta.

6.2 Observation

För att få en tydligare bild av Alfaskolans verksamhet och Sundvalls metod och arbetssätt har jag även valt observation som en del av min metod. Jag har under två heldagar observerat Sundvalls arbete med eleverna med syftet att se hur dagarna och arbetet är upplagt samt fungerar. För att få ut så mycket som möjligt av mina observationer samt se nyttan med dem har jag använt mig av Merriams (1994) modell för observation. Genom att observera har jag bland annat haft möjlighet att lägga märke till saker och moment som blivit rutin för Sundvall som arbetar med detta dagligen. Jag har också fått chansen att använda min egen kunskap och erfarenhet vad det gäller tolkningen av det som observeras. Detta istället för att endast förlita mig på samtalen med Sundvall och intervjupersonerna som utgår ifrån sina minnesbilder (Merriam 1994 s102).

I min första observation agerade jag, som Merriam (1994) förespråkar, relativt passivt och omärkligt som observatör. Själva observationen blev något sekundär i relation till att bli bekant med gruppen och verksamheten. Jag koncentrerade mig mer på att lära känna barnen, få dem att acceptera mig och visa intresse för den pedagogiska metoden än på att anteckna mina observationer. Detta ändrades dock till min senare observation där jag enbart lade fokus på själva observationen. Detta sätt, att först delta som en deltagare för att sedan övergå till att endast vara observatör, var något jag valde medvetet. Genom detta fick jag chansen att uppleva verksamheten som deltagare men även att se den utifrån med helt andra ögon. Detta bidrog till min förståelse samt skapandet av min helhetsbild av verksamheten och den metod som Sundvall använder.

Ett problem som tidigare har diskuterats i samband med observation som metod är enligt Merriam (1994 s 108) i vilken utsträckning man som observatör påverkar det som observeras. Jag upplevde i mitt fall att Alfaskolans miljö i sig är en för barnen mycket trygg plats i vilken de känner sig förhållandevis lugna och säkra. Min närvaro framstod därmed inte som ett oroande inslag utan accepterades snabbt av barnen. Även Sundvall presenterade min roll för barnen vilket också bidrog till att det hela blev en naturlig situation för dem.

6.3 Intervjuer

För att få ta del av övrig inblandad personals erfarenheter och uppfattningar om Alfaskolan valde jag att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod. De får genom denna metod möjligheten att förklara sin situation, till exempel hur de upplever Alfaskolan, ur sitt eget perspektiv med sina egna ord (Kvale 1997 s 70).

Min intervjuform har varit halvstrukturerad och jag har använt mig av en intervjuguide med 11 öppna frågor (se bilaga 1). Respondenterna har därmed kunnat utveckla sina svar. Jag har också varit öppen för att ställa följdfrågor där jag har känt att respondenten tagit upp något intressant utanför mina frågor vilket metoden ger möjlighet till. Dock har samtliga respondenter mött samma frågor i grunden. Detta arbetssätt för sedan med sig intervjuer som jag kan bearbeta samt jämföra med varandra (Jacobsen 1993 s 19). Min intervjuguide

inleddes av ”lätsamma” frågor som alla kunde svara på utan att lägga några värderingar i svaren. Mitt motiv med detta var att inleda med något konkret och aktuellt (se fråga 1 och 2, bilaga 1) samtidigt som respondenterna inleds på ämnet. Dessutom gör dessa inledande frågor att de börjar formulera sig kring Alfaskolan och dess pedagogik. Intervjuguiden är i original anpassad efter lärarrollen men anpassades efter de olika yrkesrollerna som fanns representerade och blev vid dessa tillfällen mer allmänt inriktade på skolan (se fråga 4, 5 och 7, bilaga 1).

Jag har registrerat mina intervjuer med hjälp av bandspelare vilket har gjort att jag har kunnat koncentrera mig helt på ämnet och dynamiken i intervjun. Jag har genom detta arbetsätt även kunnat återvända till banden för omlyssning vid de tillfällen jag har känt mig osäker. Jag har också kunnat registrera ord, tonfall, pauser och dylikt med hjälp av bandspelaren (Kvale 1997 s 147). Samtliga respondenter informerades om detta arbetsätt och samtliga gav sin tillåtelse dels till detta, dels till att jag vid omlyssning kunde återkomma vid eventuella frågor. Jag har sedan transkriberat samtliga intervjuer. Kvale menar att man genom detta får något av ett strukturerat intervjusamtal som lämpar sig för närmare analys. Genom att strukturera materialet i en text fick jag en överblick, vilket i sig är en början till en analys. Genom utskrifterna har jag dessutom på ett lätt sätt kunnat jämföra svaren från de olika respondenterna med varandra. I mina jämförelser har jag letat efter mönster samt försökt ta ut olika kategorier till varje fråga. Inledningsvis arbetade jag med var fråga för sig, därefter sökte jag efter mer genomgående mönster i de olika intervjuerna.

För att inte på något sätt kunna spåra någon av respondenterna har jag valt att inte benämna dem med namn eller yrkesroll i samband med citat, bland annat med tanke på att en grupp var underrepresenterad. Detta informerades även respondenterna om i samband med intervjun.

6.3.1 Urval

Urvalet var från början tänkt att bestå av lärare som har haft/har elever som de har varit med på Alfaskolan. Detta visade sig dock svårt bland annat beroende på att projektet är relativt nytt, antalet inblandade lärare är därför ännu inte så stort. Många kände sig också för oinsatta för att vilja ställa upp på en intervju med Alfaskolan som ämne. På grund av detta breddade jag mitt urval och valde istället att vända mig till personal med olika yrkesroller som varit i kontakt med Alfaskolan. Jag tog personlig kontakt med samtliga per telefon, presenterade min uppsats och dess syfte. Totalt intervjuade jag slutligen två rektorer, fyra lärare, en assistent och en kurator från fyra olika skolor.

6.4 Skriftliga dokument

Jag har under min studie av Alfaskolan fått tillgång till vissa skriftliga dokument som jag också valt att använda mig av. Dessa är bland annat en projektbeskrivning samt en delrapport, 2001, vilka finns tillgängliga på www.linkoping.se/bub, 021010. Jag har utöver detta även tagit del av interna dokument kring projektet skrivna av Sundvall själv.

6.5 Validitet och reliabilitet

”Fångar resultaten verkligen det som finns? Studerar eller mäter verkligen forskaren det han eller hon tror sig mäta?” (Merriam 1994 s 177). Merriam tar i samband med dessa frågor upp

olika faktorer att ta hänsyn till vad det gäller den inre validiteten:

- Informanten talar inte för sig själv, det finns alltid en uttolkare eller översättare
- Man observerar inte en företeelse utan att förändra den något
- Ord är abstrakta, symboliska representationer av verkligheten, inte verkligheten i sig själv

Samtliga punkter berör mig och mitt arbete då det är jag som har tolkat intervjuerna, observerat verksamheten samt sammanställt allt i skrift. Man bör här också ha i åtanke, vilket jag har varit inne på tidigare, att respondenterna i intervjuerna med bandspelare har återgett situationen ur sitt eget perspektiv och med egna ord. De textavsnitt som bygger på Sundvalls ord har jag dock låtit henne läsa igenom eftersom de inte skrevs ut genast. Detta för att se om betydelsen av mina tolkningar är riktiga.

Jag vill här också tillägga att tillfällena för observation inte varit så många som man kanske hade önskat. Tyvärr har inte tid och resurser funnits för detta bland annat beroende på att jag samtidigt har valt att arbeta med intervjuer. Även antalet intervjuer har varit begränsat beroende på det fåtal personer som hittills har haft kontakt med projektet samt det bortfall jag där fick.

Vad det gäller reliabiliteten bör man ta hänsyn till att Alfaskolan som projekt endast har varit verksam sedan terminsstarten hösten 2001. Detta var något som framstod som ett problem bland annat i urvalet av respondenterna. Ett tiotal personer uttryckte att de inte kände sig insatta och tillräckligt säkra för att kunna uttala sig om verksamheten och metoden och avböjde därmed att ställa upp på en intervju. Detta påverkar också projektet i sig, det står idag under ständig utveckling och man har till exempel inte gjort någon utvärdering av projektet och därmed kunnat fastställa några tydliga och fasta riktlinjer. Därför är mitt resultat något som representerar de inblandades åsikter i nuläget och det fall jag har studerat går inte att återskapa. Jag tror också att t ex projektets utveckling skulle bidra till ett helt annat resultat. Ger man projektet tid hinner det bli mer inarbetat och få en tydligare struktur vilket kanske skulle förändra inställningen bland de berörda. Jag vill här också tillägga att det självklart ligger en svårighet i att människans beteende är föränderligt och inte statiskt (ibid).

6.6 Metoddiskussion

Alfaskolan är ett litet projekt med ett fåtal personer inblandade. Detta gör det till ett, vad jag valt att kalla det, personligt projekt. För att få tillgång till projektet och vetskap om det har jag spenderat tid på Alfaskolan. Utifrån detta har jag byggt upp en nära relation bland annat till Sundvall. Till detta hör också att projektet är relativt nystartat. All kunskap om Alfaskolan har förmedlats till mig genom en person, Sundvall. Utöver detta har respondenterna gett sina åsikter. Om detta har påverkat mig och min bild av Alfaskolan har jag svårt att säga. Är min bild av Alfaskolan så som den i verkligheten fungerar? Har jag gjort den kritiska granskning som jag borde? Har jag varit analytisk och objektiv och sett på projektet med egna ögon utifrån eller har jag bara stått mitt i och tagit till mig av de intryck som där givits? Min metod har i detta sammanhang bidragit till det jag ovan beskrivit. Framförallt samtalen har fört mig in i projektet på ett personligt plan och har starkt bidragit till en personlig relation med Sundvall. Samtidigt ser jag min metod som lämplig då mitt syfte har varit att få kunskap om Alfaskolan. Dock hade man kunnat vinkla det genom att ta in flera personer vad det gäller

projektets uppbyggnad, syfte och genomförande. Kanske hade man genom detta kunnat få en mer analytisk och kritisk granskning.

Som jag varit inne på tidigare har även tidsbegränsningen påverkat mitt arbete. Framförallt vad det gäller observationerna. Dessa hade kunnat genomföras vid flera tillfällen för att sedan kunna jämföras. Jag hade då fått en bredare bild av verksamheten samt kunnat ta del av de olika steg som Sundvall arbetar med.

En annan faktor som kan påverka resultatet har varit urvalet av respondenterna. Det har bland annat varit svårt att hitta respondenter vilket gjorde att jag fick ändra mitt perspektiv som jag från början var intresserad av. Utöver detta upplever jag också att de respondenter som slutligen deltog var personer som på ett eller annat sätt ställde sig mestadels positiva till Alfaskolan. De flesta hade positiva upplevelser och var intresserade av Alfaskolan och dess metod. Resultatet av intervjuerna gav därmed en ganska enhetlig bild. Det hade för mig varit intressant att få ett bredare spektrum av respondenter. Detta hade antagligen gett mig ett annat resultat med större variation.

7. Resultat

Jag kommer i mitt resultat inledningsvis att redogöra för den information jag fått genom de samtal och observationer jag genomfört. Tillsammans utgör denna information grunden för beskrivningen av Alfaskolan, dess bakgrund, grundande och verksamhet. Därefter följer en redovisning av resultatet från intervjuerna som jag genomfört med två rektorer, fyra lärare, en assistent och en kurator. I de fall där respondenterna har nämnt elever vid namn har jag valt att fingera dessa. Detta gäller även Sundvalls uttalanden.

7.1 Alfaskolan

7.1.2 Alfaskolans bakgrund

Alfaskolan är ett mycket personligt projekt ur den aspekten att det är en person, Sundvall, som står bakom idén till projektet. Pedagogiken och arbetssättet bygger till stor del på hennes egna erfarenheter, kunskaper, upplevelser och tidigare arbete med elever. Detta kommer därmed ofrånkomligt att färga min uppsats då jag inte har någon direkt litteratur eller teori att använda mig av som projektet är baserat på. Texten nedan bygger på observationer, samtal med Sundvall samt hennes egna ord och åsikter då inget annat anges.

Alfaskolans grundare är Sundvall, hon står även bakom den pedagogik man arbetar efter på skolan. Sundvall väljer själv att beskriva verksamheten och pedagogiken för Alfaskolan på följande vis:

Att landa i Alfavågorna² ofta är viktigt. Även innehållet i undervisningen är viktigt för att få ett känslomässigt engagemang. Det krävs stor variation för att stimulera olika sinnen. Som lärare måste man tro på eleven, man måste förmedla en känsla av att ”det här går”. Denna känsla måste sedan överföras till barnet. Sen kan ett lärande ske.

² Detta är benämningen på en av de våglängder vår hjärna arbetar i. Se mer om detta under *Hjärnan och dess funktion*.

Pedagogiken och arbetssättet har hon till en stor del grundat på sig själv, sin egen erfarenhet och kunskap men även aktuell hjärnforskning. Sundvall är sedan trettio år tillbaka utbildad lärare. Hon har från och till i tio år arbetat med olika projekt, praktiska arbeten kring olika inlärningsstilar och även hållit utbildning kring detta. Hon hävdar själv att hennes pedagogik egentligen började då hon själv gick i skolan:

Mina första år i skolan var mycket besvärliga. Jag kunde se en text men ändå inte se den. Jag fick liksom inte tag i innehållet. Jag försökte och försökte men det fungerade inte. Och jag led av att tvingas sitta där vid min bänk timme efter timme, år efter år med tomma innehållslösa ord framför mig. Det kröp i hela kroppen. Och det var med stor ansträngning som jag lyckades hålla mig någotsånär stilla. Men en dag i femte klass hände ett under. En kamrat hade lovat att hjälpa mig med engelsk grammatikläxa. Vi var ute och hade roligt. Glada och skrattande slog vi oss ner på marken. När jag öppnade boken såg jag plötsligt hela sidan. Allt var så tydligt. Efter några minuter kunde jag läxa, utan hjälp.

Efter detta lärde sig Sundvall att känna igen det tillstånd hon ovan beskriver och att hon i dessa kunde lära sig. Hon hittade själv knep för att försätta sig i detta tillstånd, ett slags psykiskt välbefinnande, och därmed bli mottaglig för inläring.

När Sundvall senare började arbeta som lärare kände hon igen sitt eget problem hos många av eleverna. De var okoncentrerade och störde därför många gånger lektionerna. Med målet att alla elever skulle utvecklas började hon utveckla en egen pedagogik.

7.1.3 Hjärnan och dess funktion

Sundvall grundar sin metod till stor del på hjärnan och dess funktion. Vår hjärna arbetar på olika våglängder som kan mätas med EEG. Dessa vågor benämns Beta- Alfa- Theta- och Deltavågor. När vi befinner oss i ett avspänt och vänligt sinnestillstånd arbetar hjärnan i Alfavågor, 7–13 cykler per sekund, en så kallad avspänd koncentration³. I detta tillstånd sker, enligt Sundvall, en effektiv inläring. Det var detta tillstånd som Sundvall intuitivt lärde sig att hitta och ”ställa in” under sin skoltid och som senare också gav namnet åt Alfaskolan. Negativa känslor som stress, rädsla och ilska gör att vi inte kan befinna oss på Alfavåglängden. Våra känslor är knutna till en substans, peptider, som rör sig genom kroppen och tas emot av olika receptorer i hjärnan, nervsystemet och immunförsvaret. Sundvall menar att om hjärnans receptorer tar emot en negativ känsla kan olika funktioner blockeras och inläringen försämrats. Har eleven t ex en negativ upplevelse av matematik sker ofta en blockering när ämnet förs upp nästa gång, känslan finns då redan i kroppen. Jensen (1997 s 18) menar att man för att komma åt dessa blockeringar måste identifiera dem och sedan låta inläring komma via andra mer öppna kanaler i hjärnan. Detta baserar även Sundvall sin metod på, hon arbetar bland annat med alla sinnen för att komma åt dessa öppna kanaler.

Vår hjärna är ett levande organ och kan därmed alltid utvecklas i en stimulerande miljö bestående av variation och positiva känslor. Sundvall menar att det aldrig är för sent att utveckla förmågor av olika slag förutsatt att man får hjälp på det sätt man är i behov av. Även Jensen (1997 s 16) menar att känslorna är viktiga för inlärningsprocessen. Han anser att känslorna hjälper oss att komma fram till om vi vill lära oss ett ämne/en sak, hur vi känner inför ämnet o s v. Inte förrän man har en känsla förankrad till en kunskap får det en betydelse. Därmed trycker även han på att man måste vara i ett positivt sinnestillstånd innan

³ Detta är något som tas upp vidare i *Inlärningsrevolutionen* (2001) G. Dryden & J. Vos Jönköping: Brain books. En bok som för övrigt inspirerat Sundvall och den metod hon använder på Alfaskolan väldigt mycket.

inläring kan ske och att man under inläringens gång måste involvera positiva känslor i allt större utsträckning.

I vänster hjärnhalva bearbetas vår analytiska förmåga att se små detaljer medan den holistiska förmågan, att se helheten, bearbetas i högra hjärnhalvan. Barn behöver ofta få den holistiska förmågan stimulerad för att förstå ett sammanhang. De måste därmed uppleva helheten innan de kan se och förstå detaljerna. Sundvall anser det viktigt att dessa två förmågor varvas för att en effektiv inläring ska ske.

7.1.4 Alfaskolans grundande

Sundvall blev för ungefär två år sedan tillfrågad om hon kunde hjälpa Olle, en elev i år 5 som vägrat gå till skolan under tre månaders tid. Skolan hade tidigare satt in samtliga resurser de hade att tillgå utan att lyckas. Vid Sundvalls första samtal med Olle framkom det att han tyckte att han var dålig i skolan, han låg sist i matteboken och förstod ingenting. Lärarna ansåg att han var en svag elev och detta var något klasskamraterna retade honom för. Olle orkade inte med denna situation längre och vägrade därför att gå till skolan. Sundvall bestämde sig för att arbeta med Olle. Till en början rörde det sig om enskild undervisning utanför den ordinarie skolan. Sundvall testade olika mattetal på Olle och det visade sig då att addition var det enda räknesätt han kunde hantera. Under deras samtal och arbete framkom det dock att Olle var mycket kreativ, ett typiskt holistiskt barn⁴. Utifrån detta gjorde de olika övningar för att hitta Alfafrekvensen

...och där, bingo! Plötsligt blev han alert och koncentrerad. Inläringen gick med express. Så fort han lärde sig en fas⁵ frågade han efter nästa.

Olle hade sedan tidigare negativa känslor kring skolan och matematik. När detta ställs framför honom återkommer de tidigare upplevelserna med negativa känslor, vilket blockerar. Sundvall lyckades genom att använda positiva upplevelser skapa en situation för inläring som fungerade. Efter ett par månader var Olle ifatt, han hade fått ett bättre självförtroende och var därmed inte längre rädd för klassrumssituationen. Idag går han i bästa mattegruppen på högstadiet.

Ryktet om Sundvalls förmåga började sprida sig runt om på skolorna och hon började ta hand om allt fler elever. Flera skolor kände ett behov av särskilda stödinsatser, främst för barn med inläringssvårigheter, då de tillgängliga resurserna inte svarade helt mot behovsbilden. Man efterfrågade stöd i vilket det enskilda barnet inte behövde särskiljas från sin skola eller klasstillhörighet. Man ville också ha en tydlig koppling mellan stödverksamheten, respektive skola och läraren till den aktuella eleven. Utifrån dessa behov tog enhetscheferna från två områden tillsammans med Sundvall, hösten 2001, initiativet till att starta ett gemensamt utvecklingsarbete. Alfaskolan var född. Våren 2002 antogs projektet som ett delprojekt inom ramen för projektet *BUB*. Ambitionerna var att starta en skolverksamhet på en lägergård utanför Linköping. Hit skulle barn med behov av särskilda stödinsatser kunna åka dagvis under kortare perioder, enstaka dagar eller kontinuerligt till exempel en gång i veckan under en period. Sundvall skulle stå för verksamheten på skolan men även hålla i föreläsningar och

⁴ Med detta uttryck menar Sundvall ett barn som bland annat behöver se helheten innan det kan uppnå en förståelse för detaljerna. Dessa barn behöver därmed arbeta utifrån helheten för att uppnå en inläring. Dessa barn arbetar mer präglad åt höger hjärnhalva.

⁵ Dessa olika faser introduceras gradvis utifrån vad barnet behöver. De ska dock hålla barnen stimulerade under skoldagen.

studiedagar för att kunna utbilda fler lärare inom pedagogiken. Projektiden som sattes upp i och med samarbetet med *BUB* sträcker sig från våren 2002 fram till december 2003.

7.1.5 Syfte och mål

Verksamheten har som syfte att stödja och hjälpa barn som har svårigheter att ta till sig den traditionella skolundervisningen. Verksamheten ska hjälpa barn med inlärnings svårigheter att hitta sin egen inlärningsstil. Tanken är också att hjälpa barnen genom att återta sådant som gått förlorat i tidigare skolarbete. Genom detta arbete förväntas barnens självkänsla och självbild att stärkas. Alfaskolan ska representera ett synsätt där barn med skolsvårigheter som bryter mot det etablerade mönstret, utslagning och särbehandling, lyfts fram.

Syftet är också att pedagoger ska få kunskap om barns olika inlärningsstilar och kunna tillägna sig alternativa metoder för att stödja dessa barn i den ordinarie skolverksamheten.

7.1.6 Genomförande

Fem olika enheter startar tillsammans Alfaskolan. Varje enhet svarar också för en ekonomisk insats varje år. För att driva verksamheten har en gemensam ledningsstruktur skapats. Varje enhet förfogar sedan över en dag då verksamheten kan användas för respektive skolas behov. Ansvarig lärare, assistent eller annan involverad personal i barnets omgivning kommer tillsammans med barnet/barnen (ca 1-5 stycken) ut till Alfaskolan där Sundvall visar, bland annat genom övningar, hur de kan arbeta för att hitta ”koden” till inläring. Detta ska ses som en vägledning och arbetet ska sedan följas upp och fortsätta i ordinarie skolverksamheten.

7.1.7 Verksamheten och metoden

Alfaskolan är belägen i ett gammalt hus utanför Linköping. Huset ligger enskilt utan några synliga grannar. Omgivningen består av skog, äng och vatten, en fantastiskt vacker miljö. Denna plats är medvetet vald med tanke på den tysta och lugna miljön i vilken barnen ska känna lugn och inte uppleva några störande moment. Sundvall menar att en vänlig känslöstämning är nödvändig för en tillfredsställande inläringssituation. För att uppnå detta spelar miljön en viktig roll. Barnen ska känna att de trivs, den ska vara estetiskt tilltalande, inspirerande och glädjefylld. Huset har ett inrett rum för Alfaskolans verksamhet. I detta har man målat väggarna behagligt gula och satt upp matchande gardiner. Inga traditionella skolbänkar existerar utan istället får barnen sitta i stora, härliga djuplila soffor med tillhörande soffbord. Ett annat viktigt inslag är att man alltid finner färskt blommor (eller vad säsongen har att erbjuda) och ett levande ljus på bordet. I bakgrunden spelas ofta musik som Mozart för att skapa lugn och harmoni. På väggarna sitter mjuka, konstnärliga bilder, även de i varma färger, som barnen själva har målat.

Även materialet är valt med tanke på det estetiska, tilltalande och glädjande. Man använder till exempel bara färgpennor och vita papper utan rader. Naturliga hjälpmedel från barnens närhet som kastanjer i matematiken, ”utklädningskläder” till engelskan och så vidare är också viktiga inslag.

I denna miljö strävar Sundvall efter att väva in ett innehåll med sammanhang och meningsfullhet som väcker goda känslor t ex omtanke, trygghet, glädje och så vidare, det är där man finner Alfavågorna. En stor del av Alfaskolans pedagogik bygger på att alla sinnen behöver stimuleras för att utveckla kreativiteten. Sundvall anser det därför viktigt att man får ägna sig åt aktiviteter där man får växla mellan höger och vänster hjärnhalva, analytiskt och

holistiskt, allvar och lekfullhet samt fokusering och defokusering. Utifrån observationer redogör jag nedan för en ”typisk” dag på Alfaskolan:

- 8.58 Barnen hämtar ved.
- 9.02 Sundvall berättar en saga.
- 9.24 Sundvall bryter för arbetsstund.
- 9.27 Svenska. Sundvall berättar om en trädgård hämtad från morgonens saga med en /få meningar i taget. När hon tystnar ska barnen illustrera detta med snabba skisser.
- 9.34 Barnen får nu skriva ner det de kommer ihåg om trädgården utifrån sina bilder. I samband med detta ger Sundvall även instruktioner om hur man skriver ”Tänk att ni har en kamera och att ni skriver ner det ni ser”.
- 9.46 Sundvall samlar in papperen.
- 9.52 Matematik. Barnen får gå runt på golvet bland utslängda kastanjer till musik. När musiken tystnar får alla plocka så många kastanjer de hinner i varsin låda, dock en i taget i varje hand.
- 9.55 Barnen sätter sig i en ring på golvet.
- 9.56 Sundvall berättar om landet för länge sedan, där man inte hade några pengar utan istället betalade med kastanjer. För att kunna se lättare hur många man hade sorterade man dem 10 och 10 i vackra påsar.
- 9.57 Barnen sorterar sina kastanjer 10 och 10 i handsydd, vackra påsar i olika tyger.
- 9.59 Barnen ritar upp sina kastanjer med påsar på ett papper, Sundvall visar på blädderblocket.
- 10.02 Övningsexempel på blädderblocket.
- 10.05 Fruktstund.
- 10.14 Går ut med verktyg och bygger på en koja (gemensamt projekt bland alla barn).
- 10.55 Matematik. Barnen sätter sig i en ring på golvet med sina kastanjpåsar. Sundvall fortsätter sagan om landet för länge sedan och hur man gick tillväga när man hade för många påsar och då kom på att när man har 10 stycken kan man lägga dem i en burk.
- 11.00 Sundvall visar olika exempel med kastanjer, påsar och burkar på en bricka.
- 11.02 Tillbaka till sofforna. Sundvall ritar upp kastanjpåsar på blädderblocket, barnen ritar av.
- 11.07 Sundvall frågar, hur många har jag ritat, hur många är lösa, hur många finns det i en påse, hur många påsar är det i en burk?
- 11.10 Positionssystemet, Sundvall använder sig av termer som ”lådplats, påsplats och ensamplats”.
- 11.12 134-16 med koppling till sagan (tar bort en påse och 6 stycken lösa).
- 11.15 Sundvall ger fler liknande exempel.
- 11.18 Barnen får rita egna tal som handlar om någon/något.
- 11.39 Sundvall introducerar ”Urban” som bara äger burkar, ”Axman” som bara äger påsar och ”Kurt” som bara äger lösa kastanjer. Dessa fungerar som en hjälp vid algoritmräkning.
- 11.44 Sundvall ger exempel, barnen tar hjälp av Urban, Axman och Kurt.
- 11.52 Lunch framför brasan.

- 12.31 Promenad.
- 12.59 Avslappning till musik. Sundvall kontrollerar samtidigt barnens andning.
- 13.17 Avslutar avslappningen och sitter upp.
- 13.20 Engelska. Sundvall läser upp en engelsk pjäs mening för mening, barnen läser efter. Sundvall går igenom svåra ord och översätter dem till svenska.
- 13.24 Sundvall går igenom frågeordföljd (vilket behandlas i pjäsen) på blädderblocket samt visar på detta i pjäsen.
- 13.26 Barnen läser pjäsen två och två.
- 13.30 Birgitta läser pjäsen det fortaste hon kan, barnen läser efter.
- 13.32 Barnen läser mot varandra i nya par.
- 13.39 Varje par får spela upp pjäsen med hjälp av ”utklädningskläder” och rekvisita.
- 13.46 Sundvall visar diabilder från ett journalistbesök.
- 14.00 Slut för dagen.

7.2 Analys av observationen

Dagarna på Alfaskolan startar alltid med en saga. Gamla klassiska sagor som *Tusen och en natt* varvas med sagor från verkliga livet. Det gemensamma är dock mystiken, det goda mot det onda och det fångslande som får barnen att lyssna intensivt, slappna av och landa i sig själva. Från detta övergår Sundvall ofta till någon aktivitet kopplad till sagan, svenska i exemplet ovan. Barnen har då, enligt Sundvall, hittat sina Alfavågor och är mottagliga för inläring. Den blockering som många av dessa barn besitter på grund av tidigare negativa upplevelser kring skolan hinner då inte uppstå. Barnet reagerar inte och den tidigare känslan av att man inte kan hinner inte infinna sig. Även musiken (till exempel Mozart), som är på i bakgrunden större delen av dagen, har denna effekt.

Genom svenskan ser vi exempel på hur Sundvall stimulerar funktionerna i höger och vänster hjärnhalva. Orden läses av vänster hjärnhalva men genom att barnen får rita en skiss till varje ord aktiveras höger hjärnhalva. I höger hjärnhalva skapas därmed en helhetsbild som barnen sedan kan koppla till automatiskt. Detta är också något typiskt för många av de barn som kommer till Alfaskolan, att de måste aktivera även höger hjärnhalva och skapa sig en helhetsbild för att få en förståelse för att sedan bli mottagliga för inläring. Sundvall menar att skisserna underlättar för dessa barn eftersom hjärnan minns med bilder. På matematiken ser vi också hur barnen får röra på sig och känna och ta på ”verkligheten” genom kastanjerna. Genom kastanjerna, påsarna och burkarna förankras även matematiken till bilder. Det är dessutom när man stimulerar alla sinnen som kreativiteten utvecklas. Även detta är en viktig del i Alfapedagogiken. Genom rörelsen ökar blodgenomströmningen i kroppen vilket ger mer syre till hjärnan. Jensen (1997 s 81) tar upp detta som aktiv inläring i sin metod och menar att detta bidrar till hjärnans optimala funktion. Han tror dessutom att man genom aktiv inläring når en ökad entusiasm och motivation hos barnen.

Genom andningsövningarna vill Sundvall lära barnen att andas rätt med hjälp av magen. Många barn som kommer ut är rädda och stressade och andas på grund av detta fel. Genom dessa övningar hittar eleverna Alfavågorna vilket får kroppen att slappna av samtidigt som

blockeringarna släpper, blockeringar som fanns på grund av tidigare upplevelser. Efter en sådan övning upplever Sundvall att barnen är mottagliga för inläring.

Vad som blir tydligt utifrån observationen är den växling mellan aktiviteter som jag ovan beskrivit samt att barnen ständigt får återhämta sig mellan arbetspassen för att inhämta ny energi. Under arbetspassen är det dock ständig uppmärksamhet och koncentration, därför är de korta för att barnen inte ska hinna tappa koncentrationen. Sundvall menar att man med det här arbetssättet kan få barnen att arbeta mer effektivt än när man ständigt försöker få deras uppmärksamhet. Jensen (1996 s 38) hävdar till och med att man när man som lärare försöker fånga och bevara uppmärksamheten större delen av lektionen inte strävar efter inläring utan kontroll. Han precis som Sundvall föreslår istället att man bör eftersträva att i större utsträckning ha stor uppmärksamhet under en mindre del av lektionen. Detta med att blanda mental aktivitet med fysisk är något som även Jensen (1997 s 28) menar är viktigt, att barnen får ny kraft genom energiövningar. En annan mer genomgående detalj är närvaron av känslor och engagemang vilket också bidrar till barnens koncentration och arbetsvillighet.

Många av övningarna återkommer från gång till gång när barnen är här, dock med vissa nya inslag. I svenska till exempel får barnen ofta arbeta med ord hämtade från naturen vilka ofta återkommer i olika övningar. Sundvall vill genom detta skapa en trygghet för barnen genom att de känner igen sig i arbetet samt att de då vet att detta är något de kan och klarar av. Jensen (1995 s 216) tar också upp en annan aspekt av detta, vikten av att återuppväcka och relatera till tidigare kunskaper. Han menar att man genom att knyta an till det man tidigare lärt sig underlättar för förståelsen och tolkningen av kunskapen.

I detta arbetssätt blir inga barn hög- eller lågpresterande, istället arbetar alla utifrån sina egna förutsättningar på ett sätt som passar deras sätt att förstå och lära. Detta är något som även Jensen (1997 s 54) tar upp i sin metod. Även han är inne på att man måste se till inom vilka kompetenser man finner barnens starkaste resurs istället för att sätta någon slags stämpel på barnet. Han menar också att man inte bara kan se till barnet och dess förmåga och göra dem själva ansvariga för denna. Man måste också se till den miljö barnet befunnit sig i samt med vilka personer (t ex lärare) och deras förmåga att möta barnet vad det gäller inläringen.

7.3 Intervjuer

Jag kommer inledningsvis att redovisa var fråga (se bilaga 1) för sig. Jag har dock valt att inte redovisa fråga 1 på grund av att denna mer fungerade som en inledande fråga. Jag kommer därefter att göra en analys i vilken jag tar upp olika faktorer och aspekter som har varit genomgående i flera av intervjuerna.

- **Berätta hur du kom i kontakt med Alfaskolan!**

Båda rektorerna har varit en drivande kraft i introducerandet av Alfaskolan på sin respektive skola. Båda har även *deltagit i planeringen* samt i startandet av Alfaskolan. Övrig personal, med undantag av två, har sedan genom *studiedagar* kommit i kontakt med Sundvall och Alfaskolan. Övriga två har genom andra hört talas om Alfaskolan och sedan på *eget initiativ* tagit kontakt med Sundvall.

- **Beskriv den metod som används!**

De flesta nämner *miljön*, både gårdens läge, lugnet samt inredningen som en stor del av metoden. Man ser denna miljö väldigt olik den vanliga skolans.

En annan bidragande orsak är ju att en del elever som har misslyckats i skolan kommer här till en miljö som inte påminner om skolan. Dom får sitta i en soffa med benen under sig och skriva på ett hårt underlag, det gör ju att det inte är skolan för dom.

Utöver detta nämner några respondenter även andra metoder som grundar sig på fler *inlärningsstilar* än de som kanske används i den traditionella undervisningen, mycket *konkretion* genom bilder och plockmaterial.

Några tar även upp *tryggheten*, och menar att många elever som kommer till Alfaskolan är osäkra och otrygga vilket man här kan åtgärda genom miljön och arbetet.

Det här med att börja på en låg nivå, det här med bilder. Man ger dom enkla övningar och låter dom känna sig säkra och därifrån känna sig trygga.

Man löser dom där knutarna som har varit att jag är dålig, jag kan inte, jag vet inget. Det är en sammanblandning av väldigt mycket här som kan sammanstråla på samma plats.

De flesta av respondenterna anser att ett särdrag i metoden är att man arbetar med barnens föreställningar om sig själva, att de är dåliga och så vidare. Barnen måste tro på sig själva för att bli motiverade till inläring.

- **Är detta en metod för dig som ”vanlig” lärare? Beskriv!**

Hälften av respondenterna är enbart positivt inställda till att använda metoden i sin egen yrkesroll i den ordinarie skolan. Samtliga av dessa pratar om att man kan *ta in delar av metoden i den vanliga undervisningen*. Övriga är lite mer tveksamma. Några menar att de kan använda sig av vissa delar men att man på Alfaskolan har helt andra förutsättningar jämfört med ordinarie skolan.

Vissa moment, inte plocka in hela metoden i klassrummet. Lite svårt, dom har sex barn, ett litet mysigt hus på landet. Här har man ju fyrtio barn. Så inte direkt att det är applicerbart alltihop med grundtanken och tankesättet.

Några menar att metoden inte passar alla, att den är ganska *personrelaterad*.

Och jag avskyr till exempel och sitta och rita, pest och pina, alltså det knyter sig (apropå arbetet med bilder). Jag kan inte även om det bara ska vara lite enkelt sådär. Det passar ju inte alla. Däremot kan man prioritera tipsen, man vet om att det finns.

Många kommenterar den starka kopplingen mellan Sundvall och metoden och menar utifrån detta att det är en ”personlig metod”.

- **På vilket sätt kan du använda metoden i klassrummet?**

Här tar respondenterna mestadels upp olika detaljer såsom *miljön*, att de med hjälp av inredning och lugn musik försöker skapa en behaglig miljö i klassrummet. Att *variera dagen*

med olika arbetsuppgifter och att häremellan göra *pauser* i form av avslappning, att barnen får röra på sig och så vidare.

Några relaterar metoden mer till Alfaskolan alternativt till *små grupper* och menar att det inte fungerar i ett vanligt klassrum.

Det som är speciellt är ju att det är barn som behöver åka iväg själva, jag tycker mer det är den biten, att dom får komma dit och dom får intensivträna. Det blir ju kvalitet dom timmarna dom gör det, när dom jobbar, jobbar dom ju mycket. Som Noah som inte får så mycket gjort, han tar inte åt sig i storgrupp när jag undervisar, då stänger han av. Utan det ska vara så här och det får han ju där. Så den biten känner jag att det är ju jättebra att den finns. Jag ser mer nyttan av att använda det där på Alfaskolan än att det skulle vara något slags koncept som jag skulle ta.

Några menar att man som lärare måste bli mer uppmärksam på sig själv och sin egen yrkesroll.

Alla barn lär inte på samma sätt [...] Jag tror det ligger mycket hos lärarna här, det går inte att undervisa alla dom på samma sätt. Alla har olika nivåer. Det handlar ju om att man måste tänka om på undervisningssituationen och se till vad som är viktigt.

Man menar att man måste se problemen i ett vidare perspektiv. Problemen kan inte enbart härledas till barnet utan man måste som lärare kunna *se till sig själv samt till skolan*. Bland annat betonar man att *alla barn inte lär på samma sätt*.

- **Beskriv vilka elever som har fördel av att komma till Alfaskolan!**

Samtliga prioriterar elever med *inlärningsproblem* och *koncentrationssvårigheter*. En respondent poängterar här även skolans roll.

[...] barn med olika former av inlärningsproblem och då är det ju egentligen inte dom som haft problemen utan vi som har skapat dom. Fast vi gärna säger så att dom är ett problem. Det är ju skolan som är problemet.

Man vill alltså inte lägga problemet enbart hos barnet utan även se till skolan och dess verksamhet.

- **Berätta vilket sätt du arbetar vidare med de elever som har varit på Alfaskolan!**

Samtliga klasslärare upplever att det är svårt att arbeta vidare med de eleverna som har varit på Alfaskolan. Även vad det gäller den här frågan menar många att *miljön* spelar in:

Det är ju där svårigheten ligger tycker jag, för det som motiverar dom här eleverna det påverkas så mycket av miljön som är där ute. Sen är det svårt att knyta an här i skolan.

Flertalet har dock tagit till sig olika moment från Alfaskolan som de känner att de kan använda i *helklass*.

Jag har ju inte haft tillfälle att arbeta bara med dom utan det har varit moment vi har kunnat göra i helklass, då har dom varit bekanta med det. Då har dom känt sig väldigt glada, lite säkra för det här har dom gjort förut. En trygghet i att känna igen sig.

Någon tar upp att det är svårt eftersom man inte arbetar med samma saker på Alfaskolan som i klassen. Man upplever också att det är svårt att arbeta med och följa upp enstaka elever när man har en hel klass. Man anser här att skolan saknar resurser för att kunna möta varje elev.

- **Hur ser du på Alfaskolans verksamhet?**

Samtliga ser på Alfaskolans verksamhet som ett *samarbete* mellan de olika inblandade instanserna, Sundvall, lärare, assistenter, speciallärare och rektorn. De som varit delaktiga i planeringen av Alfaskolan beskriver verksamheten som en slags växelverkan, dit det inte bara går att skicka elever. Det måste bygga på ett samarbete. Man talar i termer som fortbildning för lärare. Bland övriga uppger dock flertalet att de saknar detta samarbete som de menar behövs.

Jag måste ju säga nu, som har åkt dit, att jag saknar ju samarbete. För att det här ska fungera så tycker jag att alla ska dra åt samma håll. Alla måste anamma, kunna acceptera åtminstone, och tycka att det här är ett bra komplement. Att man är positiv till det som görs där ute. Det krävs att alla har den ambitionen tycker jag.

Några ser också Alfaskolan väldigt *personligt förankrad* till Sundvall. Den positiva följden av detta blir enligt någon att eleverna lockas till Sundvall genom hennes personlighet, eftersom hon ofta har varit med om eller upplevt samma saker som eleven. Redan här byggs ett förtroende upp. Dessutom blir arbetet konsekvent utfört då det är Sundvall som utför det var gång. Några tar även upp att Sundvall går in för sitt arbete till hundra procent då hon verkligen brinner för det hon gör. Negativa följder, av den personliga förankringen, som tas upp är svårigheten att matcha ihop Alfaskolan med den ordinarie skolan då målet är att få tillbaka eleven till denna på ett fungerande sätt.

- **Hur ser du på att vissa får särskild undervisning?**

Samtliga respondenter ställer sig *positiva till att särskilja* barn för att ge dem det stöd och den undervisning de behöver. Man menar att särskiljning kan vara en metod för att på sikt få in eleven i den ordinarie skolan respektive klassen.

Dessa elever (svårnådda elever) håller ofta lärare, rektorer och så ifrån sig och man behöver nå dem i en annan form som är tryggare och lugnare alltså. Och ibland så behöver man då bryta den destruktiva situation man har i skolan för att kunna bygga upp det här på nytt. Inte bara skapa sidospår för dom här eleverna utan skapa en omstart, dom vill ju lyckas i den vanliga skolan.

Några tar i samband med detta upp det *etiska dilemmat* som de upplever i samband med särskiljning.

Det finns ju elever som har svårt att vara i större grupper. Sen är det ju det här dilemmat när man plockar ut dom, det blir ju onekligen utpekande. Man vinner något och förlorar något annat.

Trots denna aspekt är respondenterna övervägande positiva till särskild undervisning. Man ser att barnen här får den uppmärksamhet och hjälp de behöver för att kunna tillgodogöra sig undervisningen.

- **Hur ser du på att skolan strävar efter att integrera eleverna så långt det är möjligt i den vanliga klassen?**

De flesta respondenterna ställer sig *positiva till att integrera* eleverna i den vanliga klassen.

Jag tror ju att det eleven mår bäst av är ju att lyckas i den vanliga skolan, det tror jag alla är överens om.

Dessa ser även Alfaskolan som en hjälp för integrering. Detta eftersom barnen åker ut hit vid enstaka tillfällen för att på sikt fungera i den vanliga skolmiljön och i den ordinarie klassen. Tanken är att barnen ska kunna ha hjälp av det de lär sig på Alfaskolan även i klassrummet.

Några respondenter anser att man i denna fråga bör *se till varje barn*, om det bör integreras eller inte.

Man får nog tänka på från ett barn till ett annat [...] Jag kan inte se det som antingen eller.

Samtliga av dessa fokuserar mer på *individualisering*. Man pratar om barns olika behov samt att bemöta dessa på det sätt som krävs.

- **Hur ser du på Alfaskolan i framtiden?**

Det kommer här upp många olika tankar men framför allt är det två som dominerar. De flesta ser Alfaskolan som en del utanför skolan även i framtiden. Samtliga menar *miljön* på Alfaskolan är så pass viktig för metoden och en sådan miljö kan man aldrig riktigt skapa i den ordinarie skolan.

Det ska vara en liten paus, en liten andhämtning.

Några ser dock *praktiska problem* kring detta som till exempel avståndet, hur man tar sig dit och barnens mat under dagen.

Några tar också upp att man i framtiden måste fördela ansvarsfrågan och verksamheten bland flera lärare och inte bara en, Sundvall, som i dagsläget. Man anser inte att man kan ha en verksamhet som är förankrad till en person. Man menar att det finns en risk att Alfaskolan försvinner med Sundvall.

Problemet sen att förklara för övriga på skolan vad man varit med om på Alfaskolan ... ”vi räknade lite kottar”. Då är vi där igen, man måste försöka hitta en form att presentera det på så att fler kan ta till sig arbetet. Nu har jag upprepat det flera gånger, det kanske låter som en kritik och det kanske är en kritik också.

Några talar i samband med detta om att det även behövs en *tydligare struktur* av projektet. Genom detta vill man på ett tydligare sätt göra klart för icke inblandade vad det egentligen handlar om samt innebär.

7.4 Analys av intervjuerna

Genom arbetet med intervjuerna har jag sett tre genomgående drag, *miljön*, *det personliga draget* och *samarbete*. Detta är områden som respondenterna ständigt återkommer till och som påverkar deras inställning till och bild av Alfaskolan.

Miljön tas upp i en mängd olika sammanhang, det är något som respondenterna uppfattar som en stor och viktig bit av Alfaskolan. Därför ser många en svårighet i att få in Alfaskolan som en naturlig del i den ordinarie skolan. Mycket av poängen ses just i miljön, att eleverna får komma ifrån skolan ut till en lugn och behaglig miljö utan störande moment. Man ser också att Alfaskolan har lättare att bemöta eleverna i en icke traditionell skolmiljö. I samband med detta kommer även många in på att man i sin egen yrkesroll inte har samma förutsättningar att bemöta dessa elever i klassrummet som Sundvall har på Alfaskolan. Man har till exempel inte möjligheten att arbeta med mindre grupper och man är dessutom styrd av schemat och det innehåll som detta för med sig. Några snuddar även vid tankar som att ”varför lyckas hon men inte jag?” Man kan här nästan ana att det för några blir en jobbig situation när någon utanför ordinarie skolan kommer och ska arbeta med eleven vilket läraren hittills gjort på sitt sätt under kanske ett flertal år. Bland dessa respondenter ser man också en brist på samarbete lärarna, ledningen och Alfaskolan emellan. Samtliga är oftast inte överens om att Alfaskolan ska användas som en resurs. På grund av detta arbetar man inte åt samma håll.

Ett annat genomgående drag är projektets personliga prägel. Detta tas exempelvis upp i form av att man känner sig osäker på metoden, man har bland annat svårt att förmedla det man varit med om eftersom man ej förstått själva helheten. Man upplever här att metoden är starkt förankrad till Sundvall som person och att det därmed är svårt att ta till sig den som en helhet. Flera av respondenterna vill se en ansvarsfördelning bland flera inblandade och på så sätt få projektet att vidga sig. Många tar upp frågan vad som ska hända med Alfaskolan i framtiden om Sundvall väljer att dra sig tillbaka så som det idag är upplagt med henne som enda ansvarig. Några upplever det också svårt att förmedla det man varit med om och gjort på Alfaskolan. Man har inga termer eller ord som på ett bra sätt beskriver den pedagogiska metoden. Man märker att flera av respondenterna har åsikter om organiseringen, någon använder ordet ”flummig”. Häri tror jag också att det ligger en svårighet vad det gäller att få med sig folk i den pedagogiska metoden. Många verkar avvaktande på grund av att man inte förstått vad det handlar om riktigt. Man kan här jämföra med de respondenter som har en kontinuerlig kontakt med Birgitta och upplever att de får en handledning. Dessa ställer sig mer positiva och de har på sitt sätt förklarat vad Alfaskolan innebär.

Det sista genomgående draget är att samtliga respondenter tar upp samarbetet som en viktig del av projektet. Det handlar alltså inte om att man skickar iväg sina elever till Alfaskolan utan att man som lärare alternativt assistent hela tiden ska delta i arbetet som sker. Därefter ska man följa upp detta i den ordinarie skolan. Det gäller här som lärare att kunna vara flexibel och bemöta eleven på det sätt som denna kräver. Alfaskolan är därmed tänkt att fungera som en slags fortbildning för lärarna och man ska även ha tillgång till handledning från Alfaskolan för att man ska kunna arbeta vidare med eleven på dess nivå. De respondenter som deltagit i planeringsstadiet av projektet talar ofta om detta samarbete och betydelsen av det för att projektet ska kunna fungera för elevens bästa. För detta krävs det att alla i elevens omgivning arbetar åt samma håll och att barnet får en miljö i vilken han eller hon känner sig säker och trygg. Övriga respondenter tar också upp vikten av samarbete. Samtliga är överens om att detta är en stor och viktig del i projektet och för att detta ska fungera och ge resultat. Samtidigt säger sig många sakna just detta. De som här känner sig nöjda är de som själva har sökt sig till projektet och utifrån detta även fått en bra relation med Sundvall. Dessa vill arbeta

mer med den pedagogiska metoden även i klassrummet och har därför själva sökt handledning hos Sundvall. Hos övriga nämns bland annat att samtliga personal kring eleven inte tror på Alfaskolan och att arbetet med denna därmed blir splittrat. Några tillägger dock att barnen trots detta mår bra av att få komma till Alfaskolan. Man ser det istället som en paus från vardagen vilket de här barnen ofta är i behov av.

En intressant del utöver det här är att flertalet av respondenterna någon gång under intervjuerna berört känsligheten vad det gäller att arbeta på varandras områden, ett slags ”revirtänkande”. Några känner sig orättvist behandlade av att någon utifrån kommer och säger vad som är bäst för barnet ifråga, när man själv kanske kämpat i flera år med detta barn. Några har inte bett om den hjälp de nu ”erbjuds” genom att eleverna får åka till Alfaskolan. Istället följer man bara de beslut som någon annan har tagit. Ett mindre eller obefintligt intresse gör att man därför inte följer upp det som barnet fått ta del av på Alfaskolan. Istället blir detta ett sidospår för barnet och i den ordinarie skolan arbetar man vidare som tidigare.

8. Diskussion

Alfaskolan har ett arbetssätt i vilket man arbetar utifrån varje barns egen förmåga. Alla elever får här chansen att nå en inläring på ett sätt som är anpassat efter deras egen förmåga och deras eget sätt att lära. Eleverna blir här aldrig ett problem utan miljön och arbetssättet anpassas efter deras behov. Man undviker därmed den problematik som Haug (1998) menar på, att eleven alltför ofta ses som problemet istället för att man i skolan ser till den egna verksamheten. Personalen kring eleverna som fått åka till Alfaskolan menar att den ordinarie skolan inte alltid passar de här eleverna. De flesta respondenter berör detta på ett eller annat sätt under intervjuerna. Man talar bland annat om att man måste se problemen i ett vidare perspektiv än att bara se till barnet. Emanuelsson med flera (2001) talar här om det *relationella synsättet* och hur man här väljer att tala om *elever i svårigheter*. På Alfaskolan är strävan att arbeta efter detta synsätt. Man betonar även här att man arbetar med *elever i svårigheter* och samarbetet mellan de olika aktörerna är en förutsättning för att det hela ska fungera. Emanuelsson med flera (2001) förutsätter inom detta synsätt att förändringar i omgivningen kan förändra elevens möjligheter. Sätter man detta i relation till respondenternas uppfattning om deras egna samt Alfaskolans förutsättningar ser man ett problem. Många av respondenterna tar just upp detta med de olika förutsättningar som råder på Alfaskolan och i den ordinarie skolan. De anser sig inte ha den tid och de resurser som krävs för att arbeta på det sätt som är möjligt på Alfaskolan. Man tar som exempel upp stora barngrupper, brist på gruppum och kraven på att eleven ska uppnå särskilda mål. Dock ser man här en viss tendens till en motsägelse. Flera av respondenterna tar upp hur man i större utsträckning måste se även till skolan för att hitta problemen. Att denna måste förändras för att kunna möta alla elever på den nivå de befinner sig. Samtidigt tar man upp något som visar på ett slags ”revirtänkande”. I detta sammanhang tar man istället upp hur var och en vill arbeta med sitt och känsligheten med att trampa på varandras områden. Här visar man inte längre något intresse för förändring och samarbete. Jag tror därmed att strävan mycket väl ligger under det relationella synsättet men frågan är var vi befinner oss i verkligheten. Kanske är skolan som den är utformad idag inte redo för detta synsätt och det arbetssätt som krävs för att nå dit, vilket framgår av Perssons (1998) studier.

Alfaskolan kan också ses ur det *demokratiska deltagarperspektivet*. Visst kompenserar man till viss del kunskaper som eleven ej kunnat tillgodogöra sig i skolan men det viktiga är inte att komma upp till den nivå som anses normal jämfört med klassen. Istället fokuserar man på

varje enskild elev och dennes nivå. Utifrån denna arbetar man för att nå bästa möjliga inläring. Alla elever på Alfaskolan får bidra till gemenskapen utifrån sin egen förmåga, vilket är viktigt enligt Haug (1998). Man är härmed inte lika styrd av vad som anses som brist eller skicklighet som Atterström och Persson (2000) är inne på. Haug (1998) menar i detta sammanhang att lärarna idag måste ha kunskaper för att kunna undervisa alla barn. Utifrån resultatet av mina intervjuer anser jag att skolans bristande resurser samt skolans utformning är av minst lika stor betydelse. Detta är något som även Haug (1998) har redogjort för. Han menar också att undervisning i sammanhållna grupper inte är tillräckligt utvecklat. Istället för att se till undervisningens utformning härleder man problemen till elever i behov av särskilt stöd. Resultatet av mina intervjuer har visserligen visat på att respondenterna är medvetna om denna problematik, dock har det även framkommit brister vad det gäller att åtgärda detta. Här anser jag att Alfaskolan kan ses som en organisatorisk lösning. Eleverna får här möjligheten att ingå i flexibla grupperingar eftersom man parallellt med Alfaskolan går kvar i den ordinarie klassen. Dessutom har eleverna möjlighet att använda sig av de olika inlärningsstilar de tagit del av på Alfaskolan. På detta sätt skapar man goda förutsättningar för en differentiering samtidigt som man får en sammanhållen verksamhet, något som även Atterström och Persson (2000) hävdar. Problemet som jag ser det är här att samarbetet mellan Alfaskolan och den ordinarie skolan inte alltid fungerar. Samtliga respondenter påpekar samarbetets betydelse för att Alfaskolan ska fungera men flertalet påpekar även bristen av det. Har man inte ett fungerande samarbete är det svårt att se Alfaskolan som en organisatorisk lösning och en möjlighet att arbeta med differentierade grupper i vilka alla elever kan bemötas på sina respektive nivåer. Är det då istället så att man ser Alfaskolan som ett sätt att särskilja eleverna som man anser avvikande och krävande samtidigt som övriga klassen får arbetsro? Eller är det så att man som lärare skickar eleverna till Alfaskolan av nyfikenhet? Kanske är man beredd att ge detta en chans och se om det ger resultat eller inte trots att man ställer sig frågande till verksamheten. Att projektet är relativt nystartat gör det här svårt att avgöra hur det verkligen förhåller sig. Jag upplevde en stor osäkerhet bland många av respondenterna inför projektet och dess resultat vilket jag vill framhålla här.

Är metoden som används på Alfaskolan något man kan använda även i den ordinarie verksamheten i klassrummet eller krävs det en Alfaskola för detta? Resultatet från observationen visar på att det är just miljön och individualiseringen som är det viktiga för barnen som kommer till Alfaskolan. Många av barnen har negativa upplevelser kring skolan varför det inte fungerar för dem i den ordinarie verksamheten. Jag har därmed svårt att tro att man genom att ta in Alfaskolans metoder i den ordinarie verksamheten kan förändra dessa negativa upplevelser. Många gånger har dessa byggts på sedan skolstarten och är därmed starkt förankrade i skolan och dess miljö. Detta är dessutom något som flera av respondenterna tar upp under intervjuerna. De menar att dessa barn behöver komma bort från skolan, få en paus, för att sen orka komma tillbaka till skolan.

Vad som också är av betydelse i detta sammanhang är utrymmet för vad som anses vara det normala. Börjesson (1999) talar om detta begrepp som en social konstruktion, en kulturell överenskommelse, som idag får ett allt mer krympande utrymme. Med klassificeringen av barn i behov av särskilt stöd ökar också resurserna. Medvetenheten är därför ofta stor vad det gäller vilka elever som är duktiga, vilka som behöver extra hjälp och så vidare. På Alfaskolan existerar dock inte begreppet normalitet. Genom metoden, olika inlärningsstilar och individualisering hamnar alla elever inom utrymmet för det normala. Genom att alla elever möts på sin egen nivå hamnar ingen utanför här. Sundvalls egna erfarenheter och förståelse för dessa barn förstärker dessutom känslan av normalitet.

Även vad det gäller växlingen mellan aktiviteterna, andningsövningarna, att barnen får röra på sig mycket och ofta ser man en stark förankring till Alfaskolan. Sundvall menar att dessa faktorer är en förutsättning för att barnen ska motiveras och inspireras till inläring. Här ställer jag mig dock tveksam till om man på det sätt som den ordinarie skolan fungerar idag har möjlighet att genomföra dessa moment. Elevantalet är stort per lärare och man har brist på utrymmen och lokaler. Flera av respondenterna tog dessutom upp att de kände sig styrda av de mål man idag måste uppnå vilket faktiskt gäller alla elever. Trots detta tror jag att Sundvall har en poäng med att vi som lärare vinner mer än vi förlorar om vi ägnar tid åt ovannämnda faktorer. Hon själv brukar i dessa sammanhang uttrycka sig, ”vi lurar oss om vi inte tror att vi har tid med de sköna konsterna”. Dock tror jag, vilket jag tidigare nämnde, att detta ej fungerar i dagens skola.

Samtidigt som jag anser det svårt att ta in Alfaskolan i den ordinarie skolan ser jag många användbara moment i undervisningen, en åsikt som även framkommit av intervjuerna. Att i större utsträckning aktivera både höger och vänster hjärnhalva samt stimulera fler sinnen i undervisningen tror jag till exempel är något den ordinarie skolan bör ta till sig. I skolan har vi idag en många gånger traditionell undervisning. Jag tror, precis som Haug (1999), att skolan tar alltför lite hänsyn till barnens nivå, istället arbetar man efter den egna föreställningen om var denna nivå borde ligga. Sammanfattningsvis kan vi av Alfaskolan lära oss att bredda vår undervisning som lärare och på så sätt nå fler elever. Genom detta tror jag att vi kommer närmare vad man i Lpo 94 benämner *en likvärdig utbildning*, med en anpassad undervisning till varje elevs förutsättning och behov.

Jag har i min frågeställning avslutningsvis ställt mig frågan om Alfaskolan innebär en särskiljning eller om man uppnår en integrering på sikt. Skolan ska idag i största möjliga mån sträva efter integrering av eleverna, först då kan man få *en likvärdig skola*. Vid en första anblick framstår Alfaskolan som särskiljning av barnen. Under min studie av verksamheten har dock en annan bild växt fram. Utifrån Emanuelssons (1996) definition av integrering ”bevarad normal variation i olikheter” bedömer jag Alfaskolan som ett steg mot integrering vilket även framkom av intervjuerna. På Alfaskolan arbetar man utifrån varje barns förutsättningar. Målet och syftet är att barnen ska fortsätta och fungera i sin ordinarie skolmiljö. Verksamheten blir därmed en utvecklingsprocess där målet är integration. Denna målsättning blir en konsekvens av vad Emanuelsson (1996) kallar en demokratisk människosyn. Denna syn på barnen har jag genom observation tagit del av på Alfaskolan, frågan är dock om den är densamma i den ordinarie skolan? Finns det idag plats för alla barns olikheter i skolan? Om det nu var så skulle vi väl inte behöva en Alfaskola!

Problemet jag ser i samband med detta är att den tänkta integreringen avbryts på grund av avsaknaden av samarbetet Alfaskolan och den ordinarie skolan emellan. Flera respondenter verkar inte positivt inställda till att förändra sitt arbete eller ta efter det barnen lär sig på Alfaskolan. Många gånger finns det ingen möjlighet till detta heller. Den integrering som blir till följd av detta visar därmed tendenser till ett osynliggörande och avsaknad av individuell anpassning som Haug (1998) redogör för. Frågan man måste ställa sig är om det är barnet som ska anpassa sig till gruppen eller om skolan kan förändra miljön och undervisningen. Emanuelsson (1996) uttalar i samband med detta att skolan måste ändra sitt arbetssätt som en konsekvens av integrering. Är skolan beredd att ta detta ansvar? Resultatet av intervjuerna visar på ett slags ”revirtänkande”, kan man med en sådan inställning se sin egen roll i förändringsarbetet? För att uppnå den integrering som man i Lpo 94 förespråkar och som man på Alfaskolan har som strävan måste alltså samarbetet bli mer påtagligt och fungerande. Man måste dessutom se problematiken ur ett helhetsperspektiv i vilket både individen och

situationen måste uppmärksammas. Emanuelsson (1996) talar om *skolans elevsvårigheter* ett begrepp som jag anser sammanfattar denna problematik.

Under arbetets gång har även nya frågeställningar väckts. Jag har i mitt arbete valt att titta på Alfaskolan ur ett lärarperspektiv. Genom mina intervjuer har respondenterna fått återge sin syn på och sitt förhållningssätt till Alfaskolan. De har med egna ord fått återge sina åsikter inom ämnet. Att här gå vidare ett steg och studera det respondenterna sagt vore en intressant fortsättning. Att genom till exempel observation se hur verkligheten förhåller sig jämfört med deras egen uppfattning. Arbetar man till exempel vidare med dessa elever? Vad händer med Alfaskolans idéer i den ordinarie skolan? Ett annan intressant vinkling vore att studera Alfaskolan ur ett elevperspektiv. Vad är elevernas uppfattning? Vad anser de att Alfaskolan gör för dem? Hur känner sig dessa elever när det fungerar, när de förstår och kan ta till sig undervisningen? Är metoden något de kan ta till sig och även använda sig av i den ordinarie undervisningen?

Att ha studerat Alfaskolan har för mig som blivande lärare varit mycket intressant och givande. Jag har fått idéer att ta med mig i mitt framtida arbete men framförallt har jag uppmärksammat problematiken kring elever i behov av särskilt stöd. Jag har genom detta arbete förstätt vikten av min egen roll vad det gäller just denna problematik. Jag hoppas därmed att jag i min roll som lärare kan se till mig själv och mitt eget arbete och att jag utifrån detta kan skapa en miljö för lärande med plats för alla elever.

Käll- och litteraturförteckning

- Atterström, H. & Persson, R. S. (2000) *Brister eller olikheter? Specialpedagogik på alternativa grundvalar*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, M. (1997) *Om skolbarns olikheter. Diskurser kring särskilda behov i skolan*. Stockholm: Skolverket.
- Börjesson, M. *Det historiska spelet om skolans förmåner*. Locus 2/99.
- Dahlgren, L. (1996) Fältforskning – En distanslös eller distanserande verksamhet? Svensson, P-G. & Starrin, B. (red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 79-99.
- Duvner, T. *Don Quijote mot neuropsykiatrin*. Pedagogiska magasinet 3/00.
- Emanuelsson, I. (1996) Integrering – bevarad normal variation i olikheter. Rabe, T. & Hill, A. (red.) *Boken om integrering Idé Teori Praktik*. Malmö: Corona AB. Sid. 9-22.
- Emanuelsson, I. m fl. (2001) *Forskning inom det specialpedagogiska området – en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.
- Fuglestad, O. L. (1999) *Pedagogiska processer*. Lund: Studentlitteratur.
- Haug, P. (1998) *Pedagogiskt dilemma*. Stockholm: Skolverket.
- Jacobsen, J. K. (1993) *Intervju konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur.
- Jensen, E. (1995) *Aktiv metodik*. Jönköping: Brain books AB.
- Jensen, E. (1996) *Hjärnbaserat lärande*. Jönköping: Brain books AB.
- Jensen, E. (1997) *Hjärnbaserad undervisning*. Jönköping Brainbooks AB.
- Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lpo 94. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet 1994*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Liljeqvist, L-E. (1980) *Samtal utan misstag. Praktisk samtals- och intervjuteknik*. Stockholm: Psykologiförlaget AB.
- Merriam, S. H. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, B. (1998) *Den motsägelsefulla specialpedagogiken*. Göteborgs universitet: Institutionen för specialpedagogik. Specialpedagogiska rapporter nr 4.
- Rosenqvist, J. (1996) Integration – ett entydigt begrepp med många innebörder. Rabe, T. & Hill, A. (red.) *Boken om integrering Idé Teori Praktik*. Malmö: Corona AB. Sid. 23-37.

Webbsida

www.linkoping.se/bub (021010)

Intervjufrågor

1. Berätta om lite om ditt lärarliv!
2. Berätta om hur du kom i kontakt med Alfaskolan!
3. Beskriv den metod som används!
4. Är detta en metod för dig som ”vanlig” lärare? Beskriv varför/varför inte!
5. På vilket sätt kan du använda metoden i klassrummet?
6. Beskriv vilka elever som har fördel av att komma till Alfaskolan!
7. Berätta på vilket sätt du arbetar vidare med de elever som varit på Alfaskolan!
8. Hur ser du på Alfaskolans verksamhet?
9. Hur ser du på att vissa barn får särskild undervisning?
10. Hur ser du på att skolan strävar efter att integrera eleverna så långt som möjligt i den ordinarie klassen?
11. Hur ser du på Alfaskolan i framtiden?